

עדכון: יולי 2009

סתיו ימיו

מחזה בשתי מערכות

מאת מוטי לרנר

כל הזכויות שמורות למחבר

רח' מסדה 5 רמת השרון 47290
טל. 03-5405295 נייד: 054-4583356
motti_lerner@hotmail.com

הדמויות

1. אפרים איכר, כבן 52
2. רגינה אישתו, כבת 50
3. אדלה אימו, כבת 75
4. אלכסנדר בנו הצעיר, כבן 24
5. פניה בתו הבכורה, כבת 26
6. מישה בעלה, כבן 30
7. רוזה קרובה רחוקה של רגינה מפלונסק, כבת 45
8. מינה בתה, כבת 19
9. יאנק טבח, שכן של רגינה מפלונסק, כבן 40
10. מלכיר גנן, קרוב רחוק של רגינה מפלונסק, כבן 75
11. לזר פועל - קרוב של רגינה מפלונסק, כבן 28
12. פייבל פועל אילם - אחיו של לזר, כבן 26

התפאורה

המחזה מתרחש בבית איכרים ישן בשולי פתח תקווה בשנת 1926. רוב התמונות מתרחשות בחצר שלפני הבית, שבה כמה עצים, ערמות של ארגזי לימונים ריקים, מחרשות ישנות, חביות עץ, כלי עבודה, חבלי כביסה, גיגיות, וכו'. בפינת החצר שוקת ולידה ברז מים. בפינה אחרת ספסל. בצד אחד של הבית מרפסת גדולה, ובצידו השני מרפסת קטנה, סגורה למחצה בתריס שבור.

המחזה הועלה לראשונה בתיאטרון בית לסין בעונת תשנ"ו

בימוי - גדליה בסר
תפאורה - אדריאן וואקס
תלבושות - אורנה סמורגונסקי
מוסיקה - עודד זהבי
תאורה - חני ורדי

ובהשתתפות:

אפרים - אילן דר
רגינה - תחיה דנון
אדלה - דבורה קידר
פניה - שרה פון שוורצה
אלכסנדר - דודו ניב
מישה - נבו קמחי
מינה - קארין לוי
רוזה - חווה אורטמן
יאנק - רוברטו פולאק
מלכיר - אברהם פלטה
לזר - פיני קדרון
פייבל - גיל וסרמן

המחבר מודה לצוות השחקנים על מעורבותם בגיבושו הסופי של המחזה, ובמיוחד לבמאי גדליה בסר על תרומתו הרבה בפיתוח המחזה ובהכנתו לחזרות. בגרסא זאת הוכנסו גם מספר שינויים שנוצרו במהלך החזרות על המחזה בהפקות שונות בחו"ל.

מערכה ראשונה

תמונה 1

אחר הצהרים של יום קיץ חם. ליד שולחן עמוס בחצר עומד יאנק הטבח, ומרחיק במחבטו את הזבובים מן המאכלים והמשקאות. מלכיוור המפזם מנגינה קלה, עומד ליד קצהו השני של השולחן ומסייע לו.

יאנק: גם חם. גם לח. וגם זבובים. כשיגיע סוף סוף קצת אויר, אז הוא יביא איתו יתושים מן הביצות. קששט, קששט! אוי פתח תקווה, פתח תקווה. זבובים מוצצים לך את הדם. (בכעס) סלק את הידיים שלך מן הפשטידה, דוקטור. מלכיוור: רק פרורים, יאנק. יאנק: אתה לא רואה מה עומד על הבורשט? מי שלא אכפת לו מזבובים, שיאכל בטואלט. (בנסיון לחבוט בזבוב הוא מפיל כוס מן השולחן) אוי ויי. (מנקה בחשאי את הכוס ברוקו)

נכנסים לזר ופייבל החוזרים מן העבודה בפרדס. הם מניחים את כלי העבודה שלהם ליד המחסן ומתקרבים לשולחן. מלכיוור שולח שוב יד אל הפשטידה.

יאנק: (חובט בו) אמרתי לך לסלק את הידיים מן הפשטידה, דוקטור. מלכיוור: (נוטל קנקן) עוד מכה ואני שופך לך את הבורשט. יאנק: לא, לא. בבקשה, דוקטור. בבקשה. (מלכיוור מניח את קנקן הבורשט, ואז יאנק חובט בו) פסקוניאק. סדיסט. אנרכיסט. קומוניסט. (מבחין בלזר ופייבל המנצלים את ההזדמנות ונוטלים פרוסות פשטידה לעצמם) קונים תה ומרמלדה לבחורות בבית העם, ואחר כך באים לגנוב אצלי מן הסירים. לזר: אבא שלי היה בן דוד של בעלת הבית. היא תכעס אם אני אפרד ממנה על בטן ריקה. פייבל: (בהמהומה) אני רעב! יאנק: כל הדראקעס מפלונסק באים לכאן. כמו הזבובים. בנדיטים! סיפיליטים! פייבל: (בהמהומה) לכולנו כבר יש כולרה מהאוכל שלך.

כולם צוחקים. נכנס אלכסנדר ואחריו מישה, לבוש בבגדים נקיים, אך רגליו בנעלי עבודה. הוא נושא בידו מצלמה על תלת-רגל.

מישה: למה אתה מתעקש, אלכסנדר? ההורים שלך נוסעים. מגיע להם שתאמר כמה מילים לכבודם. אתה רוצה שנעביר לכאן את הפסנתר ותנגן משהו? אלכסנדר: לא. (שולח יד אל השולחן ונוטל לו פרוסת פשטידה) יאנק: בידיים? כבר אין סכין, אדון אלכסנדר? קלקלת את כל השולחן! מישה: אני מוכן לעשות לך פורטרט. פורטרט טוב יביא מזל טוב. גם לך וגם להוריך. (אלכסנדר נוטל עוד נתח פשטידה) יאנק: לא, לא, לא, אדון צעיר. בבקשה. אימא שלך רואה כל פרור. עד היום חוגגים העכברים בפלונסק את היום שהיא עזבה. מישה: (לאלכסנדר) הם טיפלו בך יפה מאד כשהיית זקוק להם. רק בזכותם חזרת לעצמך. אחל להם דרך צלחה, והם ייסעו.

אלכסנדר מתעטש. חוטף אשכול ענבים מן השולחן ומתיישב על הספסל. נכנסת פניה, מזיעה

ומאובקת, לבושה בבגדי עבודה.

- פניה: **(ליאנק)** לא יכולת לפזר קרח על הפירות? שים להם קצת ענבים בעגלה. **(למישה)**
 אני לא מאמינה שהם נוסעים.
 מישה: עכשיו את כבר יכולה להאמין.
 פניה: מצאתי עוד עלים יבשים בלימונים. **(נוטלת נתח פשטידה)**
 מישה: אבל השקיתי אתמול.
 פניה: ולמה אתה בנעלי עבודה?
 מישה: **(מופתע)** נכון.
 פניה: הייתי בטוחה שגם היום ישתבש משהו. **(נוטלת עוד נתח)** איזה חום. מרוב התרגשות
 לא אכלתי שום דבר מהבוקר. **(ללזר)** ותשקה את הסוסים שלהם, שלא יתייבשו
 בדרך. **(למישה)** אני מתלבשת וחוזרת. **(יוצאת)**
 יאנק: היא מכרסמת ורוצה שהפשטידה תישאר שלמה. **(לפייבל)** הייתי צריך לדחוף אצבע
 לפה שלך, כדי שתקיא.
 פייבל: **(מהמהם)** גם לי מגיע!
 יאנק: בגללכם היא עוד תגרש אותי מכאן. לאיפה אני אלך? למי אני אבשל? מה אני אוכל?
 איפה אני אישן? **(מנקה בחיפזון את הפרורים)**
 פייבל: **(מהמהם)** באורווה. **(כולם צוחקים)**
 לזר: הנה הם באים. **(יאנק מצניע את קערת הפשטידה הריקה)**

כל הנוכחים מסתדרים לכבוד אפרים ורגינה המסיעים את אדלה בכסא גלגלים אל תוך החצר. פייבל מנגן לכבודם זמר עליז במפוחית.

- אדלה: מה זה שמסריח כאן ככה?
 אפרים: די, מאמע.
 רגינה: וכל זה לכבודנו? אני לא יודעת מה לחשוב. אתם אסירי תודה על מה שהשארנו לכם,
 או שאתם שמחים שאנחנו עוזבים?
 אדלה: מדוע לא מביאים לי את המקל שלי? אני לא רוצה לשבת בכסא הזה.
 אפרים: אם תתחילי להתרוצץ פה, את תעייפי ותיפלי.
 אדלה: הוא מפחד להביא לי את המקל, שמא אני ארביץ בו. תמיד מגיעות לו כמה מכות
 לפרחת. **(צוחקת)**
 אפרים: כבר קיבלתי ממך כל כך הרבה מכות עד שעוד כמה לא יכאיבו.
 אדלה: **(מזהה את המנגינה)** ואלס! אני אראה לכם איך רוקדים ואלס. איפה המקל שלי?
(רגינה נותנת לה את המקל) כשעלינו הנה רקדתי ואלס עם קצין טורקי, שהיו לו
 אוזניים גדולות כמו מניפות. עד הבוקר רקדנו, ואביך צחק. ואני עדיין רוקדת, אפרים.

אדלה מצליחה לעמוד בעזרת המקל ואף להניע את רגליה. כל הנוכחים משתאים.

- מישה: רק רגע. רק רגע. זה הזמן לתמונה. **(ממהר לעמוד מאחורי המצלמה)**
 אדלה: מה זה שמסריח כאן כל כך?
 מישה: מיהרתי עם המצלמה. לא הספקתי להחליף. בבקשה, אלכסנדר! זוזו לכאן, בבקשה.
 עוד קצת. כן, כן. עוד קצת. גם אתה לזר. אלכסנדר!
 רגינה: אלכסנדר! הרי הבטחת להיפרד ברוח טובה.
 אלכסנדר: **(מסרב להצטלם)** אני לא נראה טוב היום.

אפרים: אתה נראה בדיוק כמו תמיד.
אלכסנדר: נשרטתי הבוקר בקוץ של לימון. (מצביע על לחיו)
רגינה: בבקשה, אלכסנדר!
אפרים: לא יקרה אסון, אם הוא לא יהיה בתמונה.
מישה: שלוש, ארבע.

לפני שהוא מספיק לצלם נכנסות אל החצר רוזה ומינה, מזוודות בידיהן. רוזה היא אשה חמורת סבר ומאופקת. מינה היא דקה וחיננית. אדלה מבחינה בהן ראשונה.

אדלה: מי זאת האישה הזאת?
יאנק: גברת רוזה? מה שלומה? מה היא עושה כאן בארץ הזאת, בחמסין כזה?
רוזה: מזיעה.
אפרים: רוזה?! אל אלוהים. רוזה צימרה! גם את כאן? איך התגלגלת הנה? זו את. כן. זו את. איך שהשנים...
רגינה: (קוטעת אותו) שלום, רוזה.
רוזה: שלום. היינו בדרך לתל אביב, ואיחרנו את העגלה של הפועלים. זאת הבת שלי, מינה. אז אמרתי לעצמי שאם אנחנו כבר כאן, אפשר למסור לכם כמה דרישות שלום.
אפרים: מתי הגעתן? מישהו באמת סיפר לנו פעם שהתחתנת ונולדה לך בת. (לרגינה) מי זה שסיפר לנו? (לרוזה) גם בעלך הגיע איתך?
רגינה: באמת שמעתי שהגעת לארץ בקיץ שעבר.
רוזה: עזבנו אחרי הפוגרום. גרנו ליד חיפה והיינו מאד עסוקות. חשבנו שבטח תשמחו לשמוע שאף אחד מהמשפחה שלכם לא...
אפרים: זאת רוזה של אלתר החייט, מאמע. לא יכול להיות שאת לא זוכרת את רוזה.
אדלה: זוכרת. זוכרת. מה כבר יש לזכור בה?
אפרים: (לרוזה) הכרתי אותך לפי הבת שלך. (לרגינה) היא לא נראית בדיוק כמו שרוזה נראתה?
לזר: שלום, גברת רוזה. (מזכיר לה) לזר המשורר. הבן של ליברזון החזן. וזה אחי פייבל. קיצצנו כאן את הפאות וגילחנו את הזקנים.
פייבל: (מהמהם) את לא זוכרת אותי?!
רוזה: נעים מאד. (פונה בהפתעה למלכיר) שלום, דוקטור. בפלונסק כבר מזמן קברו אותך. שמעת שבני הדודים שלך ברחו לאמריקה בשנה שעברה? (הוא מהנהן לה.)
נכנסת פניה)
מישה: והנה פניה שלנו.
פניה: מי אלה?
רגינה: זאת בת הדודה של גיסתי אלקה.
רוזה: נעים מאד. זאת הבת שלי, מינה. אפשר לומר שהיא כמעט בת דודה שנייה שלך.
פניה: אבל אתם נוסעים עכשיו.
רגינה: (לרוזה) גם אנחנו עוברים לתל אביב. עוד מעט. תוכלו לנסוע איתנו.
רוזה: (מתקשה להסתיר את אכזבתה) אתם עוברים לתל אביב? עכשיו?
אפרים: סוף-סוף.
אדלה: לאיפה אנחנו נוסעים, אפרים?
אפרים: לתל אביב.
רוזה: דווקא החיים שלכם נראים פה כל כך טובים. יש לכם אפילו יותר ממה שהיה לכם

- שם. לא?
(באירוניה) תמיד יש מקום שבו יכול להיות עוד יותר טוב.
 רגינה: ותמיד אנחנו מוצאים את עצמנו באותו מקום. **(רומז על הנוכחים)** עזבנו את פלונסק
 אפרים: לפני שלוש שנה, והיום אנחנו עוזבים אותה שוב. **(לרגינה)** אם נצליח לקנות את
 המגרש שליד העיריה נוכל לבנות עליו תשע דירות. ומי יודע כמה פלונסקאים יבואו
 לגור בהן. **(לרוזה ומינה)** אולי גם אתן.
 רוזה: תודה, אבל...
 אפרים: הכל נראה יותר טוב עכשיו. הבריטים נדיבים אלינו יותר מהטורקים. הם יכניסו יותר
 עולים. הם ירשו לבנות בתים וערים. הם.
 אדלה: **(בתקיפות לרוזה)** נדמה לי שאמרתי לכן להסתלק מכאן. הסתלקו עכשיו. לפני שאני
 הולכת לדבר עם האבא שלך.
 אפרים: מאמע.
 אדלה: שהיא לא תתקרב אלינו יותר.
 אפרים: היא לא תתקרב אלינו. אנחנו נוסעים עוד כמה רגעים.
 אדלה: אני לא רוצה יותר לראות אותה!
 אפרים: מאמע.
 רגינה: זה בסדר, רוזה. אתן יכולות לנסוע איתנו.
 אדלה: לאן לנסוע? מי נוסע?
 אפרים: לתל אביב.
 אדלה: לתל אביב?! אני לא נוסעת לשום מקום באמצע החורף.
 אפרים: עכשיו קיץ, מאמע. שרב. אולי נספיק הערב להתרענן מעט בים.
 אדלה: איפה יש כאן ים?
 אפרים: בתל אביב.
 אדלה: בתל אביב?! מה יש לי לחפש בתל אביב?
 אפרים: אנחנו עוברים לגור שם, מאמע. לבנות דירות לעולים חדשים.
 אדלה: ואני חשבתי שאתה מתחתן היום.
 רגינה: מאמע.
 אפרים: כבר שנה שלמה אנחנו מספרים לך על הנסיעה הזאת, מאמע.
 אדלה: אבל למה? רק עכשיו גמרנו לבנות את הבית הזה. **(בכעס)** ואני לא רוצה כאן את
 האישה הזאת. אני מקווה מאד שעוד לא הכנסת אותה להריון.
 רוזה: סליחה?! על מה היא מדברת?
 אפרים: על מה את מדברת?!
 אדלה: **(לרגינה)** תתחתני איתו כבר. תעשי ממנו בן אדם.
 אפרים: נדמה לי שהחגיגה נגמרה. כדאי שנעלה אותה לעגלה ונצא. **(מנגב את פניו בממחטה)**
 אדלה: רק בארון מתים תוציאו אותי מכאן! כל הזמן ראיתי אתכם מתלחשים מאחורי הגב
 שלי. לא אלך. כבר עזבתי מספיק בתים עד עכשיו. גרשו ממני את הזבובים האלה!
 אפרים: בסדר, מאמע. בסדר. הנה גירשתי את הזבובים. בואי נעלה לעגלה. להתראות,
 אלכסנדר. להתראות, פניה.
 אדלה: אביך ושתי אחיותיך קבורים באדמה הזאת. אתה תקבור אותי לידם. אבנים אכלנו ולא
 הלכנו. אתה שומע? אני לא אשכב עד תחיית המתים, מי יודע איפה, בין כל מיני
 ארזי-פרחי, שלא אכלו תפוח מעץ שהם שתלו. גרשו ממני את הזבובים! אמרתי לך
 לסלק מכאן את האישה הזאת!!

- רגינה: כדאי שהיא תנוח קצת, אפרים.
אפרים: היא תנוח בעגלה.
אדלה: **(מאבדת לפתע את התמצאותה)** מי אתה שתיגע בי?! יש לי בן. איכר בפתח תקווה.
אפרים: זה אני, מאמע.
אדלה: אני תכף אקרא לו. זה הבית שלי. אני בניתי אותו. אנחנו היינו כאן ראשונים.
רגינה: לזר יכול להביא אותה מחר.
אדלה: הוא יבוא הנה מן הפרדסים, והוא כבר יראה לך מה זה לקחת אותי מכאן. סלק את הידיים המלוכלכות שלך. אני איישה הגונה. כל החיים שלי עבדתי קשה. אני לא עץ יבש שעוקרים וזורקים. איתכם אני לא מדברת יותר. עד שאני אמות, או עד שאתם תמותו. לא מדברת! **(מתיישבת בכסא הגלגלים)** לא מדברת! **(משתתקת)**
אפרים: הרי לו הצענו לך להישאר, היית מתעקשת לבוא איתנו. **(היא שותקת)** הזכובים פרחו. **(היא שותקת)** אם את כל כך רוצה, את יכולה להישאר.
פניה: אתה לא מתכוון למה שאתה אומר, אבא.
רגינה: אני לוקחת אותך למיטה שלך, מאמע.
אפרים: אני כבר אקח אותה בעצמי. **(דוחף את כסא הגלגלים)**
פניה: רק רגע, אבא. לכמה זמן היא נשארת? מי ישגיח עליה? הקטיף מתחיל בעוד שבועיים.
אפרים: מה קרה, מאמע? מה קרה?
פניה: **(פונה אחריו)** שאלתי אותך משהו.
אפרים: שמעתי. לך לרתום את הסוסים, מישה, ושים את המזוודות שלנו בעגלה.
פניה: אתה יודע שאני לא יכולה לטפל בה.
אפרים: **(בכעס למישה)** נדמה לי שביקשתי ממך משהו. נכון?
מישה: כן, כן. בהחלט.
אפרים: **(לאדלה)** בבוקר ישבר החמסין, ולזר יביא אותך אלינו בעגלה. אני מדבר אליך, מאמע. **(יוצאים)**
פניה: **(לרגינה)** ומה אני אעשה אם היא לא תרצה לנסוע גם מחר? אני אעלה אותה לעגלה בכוח?
רגינה: אני לא בטוחה שהיא תשמח כל כך להישאר אצלך. החזירו את השולחן למטבח, לזר.
(לרוזה) אתן יכולות לאכול איתם. נקרא לכן כשנצא. **(פונה לעבר הבית)**
רוזה: תודה, גברת. **(פונה לסייע ליאנק. מינה מצטרפת אליה)**
מלכיר: **(לרגינה)** אפילו כלב מפסיק לנבוח כשבעל הבית נעשה חרש! **(מצטרף אל רוזה, מינה והפועלים הנוטלים את השולחן וכלי האוכל ויוצאים)**
אלכסנדר: **(עוצר את רגינה)** אני הסתכלתי עליך. ישבתי בצד וחיכיתי, ואת לא אמרת לאבא אפילו מילה אחת.
רגינה: לא הספקתי.
אלכסנדר: אבל לדבר עם האישה הזרה הזאת דווקא הספקת. כנראה שאני באמת לא מספיק חשוב לך. בטח פחות מן הלימונים. אז כדאי שתדעי שהם לא חשובים לי ואני לא מתכוון לעבוד בהם.
רגינה: לאט-לאט אתה תתרגל. גם אני לא נולדתי פרדסנית.
אלכסנדר: אני פסנתרן. לא פרדסן. תסתכלי מה קרה לאצבעות שלי. **(מתעטש)** אני לא מבין איך התפתיתי לרשת את הפרדסים האלה. כדי לא לצער אותך, אני אהיה אומלל כל החיים שלי.
רגינה: אני אדבר איתו בדרך.

אלכסנדר: בדרך יהיה מאוחר. אני רוצה לנסוע איתכם עכשיו.
 רגינה: ולמה שתהיה אומלל? אם אתה חולם להיות פסנתרן, תהיה פסנתרן. כולנו באנו הנה אחרי החלומות שלנו. וכשלאביך יש חלומות חדשים, אני שוב הולכת אחריו.
 אלכסנדר: תנו את הפרדסים שלי לפניה. אני אסתדר בלעדיהם.
 רגינה: איך תסתדר? תרעב כל החיים?
 פניה: אני אשמח לקנות ממנו את הפרדסים שלו.
 רגינה: אין לך מספיק כסף כדי לקנות אותם.
 אלכסנדר: אז אני אמכור אותם למישהו אחר.
 רגינה: בשביל מה עבדתי כל החיים שלי בפרדסים האלה? כדי שתמכור אותם?

אפרים נכנס לאחר ששמע את דברי אלכסנדר.

אפרים: אדרבא. שימכור אותם. "פסנתרן"! תראי כמה אבק מכסה את הפסנתר שלו.
 רגינה: הוא לא ימכור שום דבר.
 אפרים: אם הוא כל כך מוכשר, הוא לא צריך לפחד למכור.
 רגינה: מספיק, אפרים.
 אפרים: שימכור. הרי כל הארץ מחכה לקונצרט שלו. כבר אי אפשר להשיג כרטיס.
 רגינה: תמיד רצינו שהילדים יהיו יותר תרבותיים מאיתנו.
 אפרים: גם בעוד מאה שנה הוא לא יהיה פסנתרן.
 רגינה: הוא יהיה!
 אלכסנדר: אני לא מבין. אתה עוזב, ואתה רוצה שאני אשאר?
 אפרים: אני עבדתי כאן שלושים שנה. אתה עדיין לא נגעת באדמה הזאת בקצות האצבעות שלך. פרזיט.
 רגינה: אפרים! (אלכסנדר יוצא בכעס)
 אפרים: (לרגינה) מאמע במיטה. עוד מעט היא תירדם. (למישה) ביקשתי ממך לרתום את הסוסים, ולשים את המזוודות בעגלה.
 מישה: כן, נכון. אבל בכל זאת, אומרים שתמונה רעה מביאה מזל רע. אולי מוטב שנצטלם שוב לפני שאתם יוצאים.
 רגינה: אנחנו לא נצא לפני שמאמע תירדם.
 אפרים: השמש תשקע עוד מעט.
 רגינה: אז נצא מחר.
 פניה: מחר? אבל הבטחתם לנסוע היום.
 רגינה: (לפניה) לא נגזול ממך שום דבר, אם נישאר עוד לילה.

רוזה ומינה יוצאות מן הבית כדי להכניס בהיחבא את מזוודותיהן פנימה. רגינה מבחינה בהן.

רוזה: (מתנצלת בתירוץ קלוש) סליחה, גברת. לא רצינו להשאיר אותן באבק.
 רגינה: אנחנו ניסע רק מחר בבוקר. אתן יכולות לישון הלילה במרפסת הקטנה.
 רוזה: כן? תודה. תודה רבה. זה דווקא לטובה. היינו כבר די עייפות, ובדיוק אמרתי לעצמי שאנחנו יכולות בינתיים.
 פניה: גם הן נשארות כאן?
 רגינה: הן קרובות שלנו. הן יישארו רק הלילה.
 אפרים: אנחנו נוסעים עכשיו, רגינה.

- פניה: גם את לזר הזמנת רק ללילה אחד, ואת הטבח לארוחת צהרים, ואת הדוקטור לכוס תה.
- רוזה: אנחנו יכולות בינתיים לעזור קצת במטבח, גברת, או עם המאמע. אני גם כובסת. למרות שלא רואים על הידיים שלי כמה כיבסתי עד היום.
- מינה: אני עזרתי פעם לאישה זקנה. אפילו רחצתי אותה. אני יכולה.
- רוזה: **(קוטעת אותה)** עכשיו אנחנו נגיד לגברת רגינה עוד תודה, ונלך לרחוץ את הצלחות. **(הן נוטלות את מזוודותיהן ונכנסות אל הבית)**
- אפרים: אנחנו בדרך לעגלה, רגינה. אני לא מוכן להתעכב בגלל השיגעונות של מאמע ואלכסנדר. קבענו פגישות למחר. אנחנו צריכים לראות שני מגרשים. לחפש לנו משרד.
- רגינה: לא יקרה שום אסון אם נישאר עוד לילה.
- מישה: אז אולי בכל זאת נצטלם עכשיו, לפני שהשמש שוקעת? אם תצאו לפני הזריחה לא יהיה מספיק אור.
- אפרים: **(בכעס רב)** אנחנו לא נצטלם יותר. לא נצטלם! שמעת?! מה שצילמת מספיק טוב בשבילנו!
- פניה: מה אתה רוצה ממנו?
- אפרים: את הבחורה הכי יפה והכי נבונה בכל המושבה.
- רגינה: מספיק, אפרים.
- אפרים: אני רציתי לראות אותה מאושרת לפני שאני עוזב.
- פניה: לכן אתה מעליב אותה? לכן אתה משאיר לי כאן את מאמע עם חבורה של פלונסקאים שאני אצטרך לפרנס? לכן אתה נותן לאלכסנדר פרדסים, שאני אצטרך לעבד? לכן אתה מסתובב כאן שנה שלמה בחליפה לבנה, ומפטפט על כל מיני תכניות בתל אביב, כשכל הלימונים מתייבשים? **(הוא מנגב את פניו בממחטה)** ותפסיק כבר לנגב את הפנים שלך!
- רגינה: למה את מדברת אליו ככה?
- פניה: כי הוא לא מקשיב לי.
- אפרים: אני מקשיב לך מאז שנולדת.
- פניה: אבל אתה לא שומע!!
- אפרים: מה אני לא שומע?
- פניה: אם לא תיקחו את מאמע עכשיו, היא תישאר כאן. ואתם תחזרו שוב ושוב לבקר אותה. מתי נתחיל סוף-סוף לנשום? כבר שלוש שנים אתם "עוזבים מחר". אתם חונקים אותנו, ומתפללים שעדיין לא התחלנו לחיות. **(יוצאת)**
- מישה: המזוודות כבר בעגלה. **(יוצא אחריה. אפרים ורגינה נשארים לבדם. ברקע נשמעת נגינתו של אלכסנדר)**
- אפרים: שוב הוא מנגן.
- רגינה: הוא מנגן יפה מאד.
- אפרים: מנגן חמש דקות ביום וחושב שהוא רובינשטיין.
- רגינה: איך שהיא יודעת להכאיב לי. אפשר לחשוב שבגללנו אין לה ילדים. אני לא בטוחה שאנחנו צריכים למהר. אולי כדאי שנעצור רגע, ונהרהר שוב בתוכניות שלנו. הקטיף מתחיל בעוד שבועיים.
- אפרים: את הויכוח הזה כבר גמרנו.
- רגינה: מי רודף אחרינו? אתה לא רואה גם כמה אלכסנדר סובל? חיינו כאן שלושים שנה,

- נחיה כאן עוד אחת. הוא לא מתכוון למכור את הפרדסים. ככה הוא מבקש מאיתנו להישאר.
- אפרים: שימכור את הפרדסים הארוכים האלה. אדרבא, שימכור. שלושים שנה השתעבדנו להם. שלושים שנה התענינו בהם. אני רואה טוב מאד גם מה נהיה ממך.
- רגינה: **(בולעת את העלבון)** הוא זקוק לעזרה. אם לא נישאר לעזור לו, הוא עלול שוב לעשות לעצמו משהו.
- אפרים: כבר ראינו שהוא לא מסוגל להזיק לעצמו.
- רגינה: אני דואגת.
- אפרים: אמרנו שנעזוב ביום שפניה תתחתן. זה היה לפני שלוש שנים. אני מחפש מנוחה מן המקום הזה. אני רוצה להירגע ממנו. כשראיתי את רוזה הבנתי גם מה נהיה ממני.
- רגינה: אפשר לחשוב שתשב שם בכסא נוח מול הים.
- אפרים: בחצי עולם סוחטים את הלימונים שלנו לספלי תה, ומצמצים בשפתיים מרוב הנאה. עכשיו הגיע תורנו.
- רגינה: את ההרפתקה הגדולה שלנו כבר עברנו. גם ההרפתקה שלך עם רוזה נגמרה. אם מגיעה לנו מנוחה בעולם הזה, נמצא אותה כאן. ובלי מצמוצי שפתיים, בבקשה.
- אפרים: **(נדהם)** על מה את מדברת? שלושים שנה אפילו לא נזכרתי בה.
- רגינה: אנשים בגילך כבר לא פורשים כנפיים ועפים. הם יושבים במנוחה בבית שבו הם ימותו. **(אפרים מתכעס ופונה לצאת)** לאן אתה הולך?
- אפרים: את לא שומעת שהכלבים נובחים? אולי נכנס איזה שועל למחסן.
- רגינה: כל ערב נכנסים שועלים?! כבר עשרים שנה לא נראה כאן אפילו צל של שועל. אם מאמע לא תרגיש טוב בבוקר, לא ניסע גם מחר. שמעת אותי?
- אפרים: שמעתי. **(יוצא)**

תמונה 2

בוקר. מלכיוור יושב בפינת החצר ומטליא שקי יוטה. לזר ופייבל עומדים ליד ברז המים ומנקים מברשות סיד. לידם סולם. פייבל מהמהם אל אחיו.

- לזר: פניה אמרה שנמהר. אז היא אמרה.
- פייבל: **(מהמהם)** היא תזרוק אותנו אם לא נגמור.
- לזר: היא לא תזרוק אותנו מכאן. היא צריכה פועלים לקטיפ.
- פייבל: **(מהמהם)** היא תיקח פועלים אחרים.
- לזר: אל תדאג. יש חיים גם אחרי פתח תקווה. אנחנו תמיד יכולים ל...

הוא מבחין במינה המסיעה את אדלה השותקת לטיול בוקר בכסא הגלגלים, ועוצר.

- מינה: **(לאדלה)** אני רק אטייל איתך קצת בחצר. זה הכל. אם תרצי אני אכין לך כוס תה. את תיהני, ולי תהיה עבודה. לכסות את הרגליים שלך? **(מתנצלת)** אני לא נטפלת ככה לכל אחד. אימא שלי שלחה אותי. גם היא כבר עובדת. אל תפחדי. אנחנו לא נצא מן החצר. אולי בכל זאת תשתי תה, או מים? אם לא תגידי לי לשתוק, אני אקשקש כל היום. הפה שלי מדבר גם כשאני ישנה. נו, תגידי כבר משהו. אם הם יתעכבו כאן בגלל שאת שותקת, אז גם אני אצטרך להישאר כאן. **(לנוכחים)** בוקר טוב!
- מלכיוור: **(בכעס)** בוקר טוב?! אולי לפטפטנים, אבל לא לשתקנים.

מינה: זה נקרא לפטפט? אתה צריך לשמוע אותי כשעונים לי.
מלכיו: לו אני במקומה, הייתי בולע את הלשון. הרי אם היא תפלוט מילה בלי כוונה, הם ייקחו אותה מכאן.
פייבל: **(למינה בהמהות)** בוקר טוב. אני שמח שאת כאן. אני מקווה שאת לא עסוקה הלילה.
הלילות יפים כאן. אפשר לטייל בפרדס.
מינה: מה? אני לא מבינה.
פייבל: אפשר לטייל בפרדס. בלילה.
מינה: אני מצטערת. אני צריכה...
לזר: **(מתקרב אף הוא)** הוא רוצה להגיד לך שאני קורא הערב מן השירים שלי במועדון הפועלים. הוא חושב שאם תבואי לשמוע, אז...
פייבל: **(מוחה נמרצות)** לא. לא במועדון. בפרדס.
מינה: תודה רבה. אני לא יודעת אם אנחנו בכלל נשארות כאן.
לזר: כאן לא תל אביב. כאן תוכלי לראות איך אהבת האדמה והאישה והשירה מתמזגות להן בהתמסרות טוטאלית. מתאחדות בהתרגשות שמימית.
פייבל: **(ללזר)** הסתלק מכאן, מנוול.
לזר: **(ממשיך)** "על גחוני זחלתי, מוכה תשוקה אילמת. נכסף אליך כמטורף, על אדמה שוממת".

אדלה משתאה. נכנס אפרים, לבוש בבגדי נסיעה. מלכיו נוטל את כליו ומתרחק. לזר ופייבל נבוכים, ממהרים ליטול את הסולם והמברשות ולהיכנס הביתה.

אפרים: בוקר טוב, מאמע. אני רואה שהשכמת לקראת הנסיעה. בכל השכמה ישנה איזו תקווה. נכון? **(אדלה שותקת)** בוקר טוב, מאמע.
מינה: היא לא מדברת עם אף אחד, אדון.
אפרים: **(בקול רם)** בוקר טוב, מאמע!
מינה: בפלונסק דווקא אומרים שהיא מדברת הרבה, שרק בגלל הדיבורים שלה קמתם ובאתם לכאן.
אפרים: רואים שישנת טוב, מאמע. ביקרתי אצלך בלילה. אפילו לא נחרת. עכשיו נאכל ארוחת בוקר. ניפרד מן הילדים ונעלה לעגלה. **(אדלה שותקת)** את יכולה לשתוק עוד יום, אם את כל כך רוצה. **(למינה)** מה עוד אומרים עלינו בפלונסק?
מינה: כל מיני דברים, אדון. סיפורים. **(מחייכת)**
אפרים: את שומעת, מאמע? אנחנו כבר שלושים שנה בארץ, ועדיין מדברים עלינו שם.
(אדלה משתעלת) עוד מעט נשב בעגלה ונשמע סיפורים מפלונסק עד תל אביב. **(למינה)** נכון?

מינה: מספרים שם שכשהאדון היה קטן, הוא ינק עד גיל שלוש, ולא רצה להפסיק. אבל אז כבר לא היה לה, למאמע, חלב, והוא לא רצה לאכול שום דבר אחר, ואף אחד לא הבין איך הוא לא רעב. עד שפעם ראו אותו הולך לחצר של השכן, ויונק מן העטינים של הפרה. **(צוחקת)**
אפרים: זה מה שמספרים עלי בפלונסק?
מינה: מספרים גם שהאדון היה יודע לרכוב כמו קוזאק, אבל פעם אחת הוא רצה לרכוב על הפרדה של הכומר...

- אפרים: **(מחייך)** נכון. זה היה ביום ההולדת של הצאר.
מינה: ואז הפרדה השתוללה, וקפצה על שתיים, והעיפה אותו באוויר.
אפרים: **(צוחק)** אל תוך המכלאה של התרנגולות.
מינה: **(צוחקת)** והמכנסיים של האדון נקרעו.
אפרים: נכון.
מינה: והתרנגולים קפצו עליו, והתחילו לנקר לו...
אפרים: **(צוחק)** באחוריים. **(פונה לאדלה)** את זוכרת? חודש שלם לא יכולתי לעלות על חמור. שבועיים אכלתי בעמידה. **(מינה ואפרים צוחקים. אחר כך הוא פונה לאדלה)** לצחוק מותר לך, מאמע. חיוך אחד וניסע.
מינה: ומספרים גם שלילה אחד האדון נסע לוורשה, ובדרך התנפל עליו צועני שהיה לו דוב רוקד, וחטף אותו.
אפרים: משפחה של צוענים שבאו מלבוב.
מינה: ואחרי שבוע האדון חזר, והראש שלו היה מגולח. מגולח לגמרי. חלק. **(גועה בצחוק)**
אפרים: ומרוח בזפת. את זוכרת למה, מאמע? **(למינה)** נישקתי את הבת שלהם. הם נחרו בתוך העגלה, ואני נישקתי אותה מתחתיה. מאחורי גבו של הדוב. **(צוחק)** היה לה שיער שחור, וכאלה עיניים. וכאלה שפתיים. ואז הדוב התחיל לנהום והם התעוררו. **(צוחק ופונה למינה)** אני רואה שהסיפורים של פלונסק עדיין משעשעים.
מינה: אני מספרת אותם כמו שאימא שלי סיפרה אותם.
אפרים: אימא שלך סיפרה אותם?
מינה: כן. היא סיפרה עליך הרבה סיפורים. שרצית להיות רופא. שכמעט התחתנתם, אבל המאמע לא... **(עוצרת)** לא הייתי צריכה. גם אבא שלי שנא את הסיפורים האלה. הוא היה מכה אותה בגללם. עד שבסוף הוא ברח לברלין עם איזה קברט. אומרים שהעיניים שלי כמו שלו. וגם השפתיים. אני כמעט לא זוכרת אותו. הייתי קטנה.
- היא משתתקת. אפרים מסתכל סביב, אך איננו מבחין במלכיוור המשקיף מקצה החצר. הוא אווז במינה ומנשק אותה. היא קופאת על מקומה. לאחר רגע הוא מרפה ממנה.**
- אפרים: עוד מעט יהיה חם. מוטב שנזדרז ונצא. המזוודות שלכם מוכנות?
מינה: כן, אדון.
אפרים: **(עדיין נבוך)** כדאי שהיא תשתה משהו לפני הנסיעה.
מינה: כן, אדון.
אפרים: **(לאדלה)** אם את כל כך רוצה לשתוק, תוכלי לשתוק גם בתל אביב.
- מינה פונה אל אדלה, אך אפרים אווז בה שוב, ומנשק אותה. מינה איננה נענית לנשיקתו, אלא עומדת במקומה, רועדת. רגינה נכנסת לחצר, בבגדי עבודה, דוחפת מריצת זבל. היא מבחינה באפרים המרפה ממינה, ועוצרת מופתעת.**
- אפרים: **(למינה)** את יכולה ללכת. לכי. **(היא דוחפת את כסא הגלגלים, לכיוון הבית. אפרים נשאר נבוך)**
רגינה: נו, מה היא אמרה לך?
אפרים: **(נחרד)** מי?
רגינה: מאמע.
אפרים: אני לא יודע.

- רגינה: היא דיברה?
- אפרים: לא. למה לבשת בגדי עבודה? הרי אנחנו נוסעים.
- רגינה: אספתי קצת זבל באורווה. רציתי לפזר אותו בלימונים הצעירים. **(לפתע הוא אוחז בה ומחבק אותה. היא מתחמקת)** החולצה שלך מתלכלכת!
- אפרים: **(מרפה ממנה)** תראי מה קורה לי כאן. עוד יום אחד ואני אתחיל להשתטות כמו איזה עייר צעיר.
- רגינה: **(בנדיבות)** אם אתה כל כך רוצה לנסוע, אתה יכול לנסוע. אני אף פעם לא הייתי אישה תובענית, וגם עכשיו אני לא מתעקשת לקשור כל עייר באורווה.
- אפרים: לא אמרתי שאת תובענית.
- רגינה: לא יקרה שום אסון. אני אטפל במאמע ובאלכסנדר. נגמור את הקטיפה. ואם לא תסתדר בתל אביב, יהיה לך לאן לחזור.
- אפרים: אני לא אסע בלעדייך.
- רגינה: למה לא? המושבה הזאת קטנה בשבילך. אתה מתבזבז כאן. הרי התכוונת לשכור היום משרד, ולראות את המגרש שליד העירייה. אז סע. סע. העולים החדשים לא יגיעו אם לא נכין להם דירות. סע. בעוד כמה שבועות אני אבוא אחרריך.
- אפרים: בעוד כמה שבועות?
- רגינה: כשלא יצטרכו אותי כאן. **(פונה לצאת, אך מבחינה בלזר ופייבל היוצאים מן הבית כדי למלא את דליי הסיד במים)** מה אתם עושים כאן?
- לזר: אנחנו מסיידים את החדר של המאמע.
- פייבל: הגברת פניה אמרה ש...
- רגינה: עזבו את הסיווד, ולכו להשקות בלימונים.
- לזר: אבל הגברת פניה אמרה ש...
- רגינה: עכשיו יותר חשוב להשקות.
- אפרים המופתע עומד ומתבונן בה. היא דוחפת את מריצת הזבל ויוצאת. לזר ופייבל יוצאים אחריה. אפרים נשאר במקומו מהורהר, מנגב את פניו במחטתו. מלכיר נכנס ופונה אליו.
- מלכיר: רק משהו קטן, אדון. בעניין המאמע. הרי רק זקן יודע נפש זקן, ואין לזקן מקום טוב מבית, ו...
- אפרים: **(בכעס)** לא עכשיו, מלכיר. זה לא הזמן לחכמת זקנים.
- מלכיר חוזר להטליא את שקי היוטה. תוך כדי כך יוצאת רוזה אל המרפסת, מניחה שטיח על המעקה וחובטת בו.
- אפרים: בוקר טוב, רוזה.
- רוזה: נכון. בדיוק אמרתי לעצמי שלא הייתה בארץ הזאת מיטה שישנתי בה כל כך טוב.
- אפרים: את אורחת שלנו. את לא צריכה לעבוד כאן. כדאי שתתכוננו. עוד מעט נצא.
- רוזה: דווקא הייתי שמחה לעבוד כאן.
- אפרים: כאן? למה כאן? בתל אביב לא תהיה שום בעיה. אני בטוח ש...
- רוזה: גם הבת שלך תשמח. כשהיא תראה איך אני מנקה בית, היא תבין שהיא לא תסתדר בלעדי.
- אפרים: את לא צריכה לדאוג. אני אעזור לכן למצוא עבודה בתל אביב.
- רוזה: אנחנו לא ממש מוכרחות לנסוע. המונים מחפשים עבודה שם.

- אפרים: כי נבנית שם עיר. כי יש שם כבר שלושה בנקים ותחנת חשמל. כבר התחילו לבנות שם בית חולים.
- רוזה: כאן אנשים נראים אמידים יותר. ואם מותר לי לומר, אני לא בטוחה שאימא שלך תשמח לראות אותי איתכם. היא כבר גירשה אותי פעם אחת.
- אפרים: זה היה לפני שלושים שנה, רוזה. הכל שונה עכשיו. היא השתנתה. אנחנו השתנינו. כן. אנחנו באמת השתנינו. אבל אם אתה רוצה כל כך לעזור, אתה יכול לדבר בשבילי עם הבת שלך. אנחנו כבר שנה כאן, ולא פניתי אליך. עכשיו נעשה קשה יותר ואין לי ברירה. אני רוצה לשלוח את מינה ללמוד. מגיע לה יותר ממה שנתתי לה.
- אפרים: אבל פניה לא תצטרך אתכן. אם את רוצה שמינה תלמד, אני מוכן לברר בשבילה בסמינר למורות.
- רוזה: דווקא ממך לא רציתי לבקש. אתה באמת לא חייב לי שום דבר. אז אם לא אכפת לך... אפרים: עברו שלושים שנה, רוזה. חשבתי שסלחנו ושכחנו. את יודעת גם מה אני עברתי. רוזה: אני יודעת. אפרים: אז אם... רוזה: אז אם הבת שלך לא תרצה אותנו, נמצא לנו כאן בית אחר. אפרים: אבל אם סלחת ושכחת, אז את יכולה להצטרף אלינו. כל מה שתרצי יהיה לך, לפני שתספיקי לבקש.

לפתע נכנס אלכסנדר. אפרים משתתק. רוזה מקפלת את השטיח ויוצאת.

- אלכסנדר: **(בזהירות)** בוקר טוב, אבא. אני מוכרח לדבר איתך רגע. אתה יודע כמה אני אוהב את עצמי כשאתה כועס עלי, אבל...
- אפרים: על מה אתה רוצה לדבר?
- אלכסנדר: חשבתי על זה כל הלילה. אני מוכרח לנסוע איתכם לתל אביב.
- אפרים: אתה מוכרח? מי מכריח אותך? אני?
- אלכסנדר: אני מוכרח למצוא לי מורה אחר. אני בטוח שיש לי טכניקה טובה, אבל הנגינה שלי נעשתה רגשנית מדי. אפילו הציפורים בורחות אל היער כשאני מגן.
- אפרים: איזה ציפורים? איפה יש כאן בכלל יער?
- אלכסנדר: לא חשוב. כאן אין מורה שמתאים לי. תל אביב היא עיר תרבותית. יש בה הרבה מורים. תאר לעצמך שבעוד כמה שנים יתברר שרק אני חשבתי שאני פסנתרן גרוע. זו תהיה טרגדיה.
- אפרים: איזו טרגדיה? אמרתי לך אלף פעמים שהארץ הזאת לא זקוקה לפסנתרנים. ואתה ממשיך ו...
- אלכסנדר: כי אני רוצה להגיע למשהו בחיים שלי, ואתה עוצר אותי, ועוד מתלונן שאני פרזיט.
- אפרים: **(בתחינה)** בבקשה, אלכסנדר. אני רוצה לראות אותך מאושר. האמן לי שאני רוצה. אבל אני עסוק עכשיו. עסוק. **(יוצא)**
- אלכסנדר: **(למלכיו היושב בפינה)** אני דווקא בטוח שאני מוכשר. רק בגלל המורים שלי אני מגן ככה, כאילו כל סבל העולם רובץ עלי.
- מלכיו: זה בגלל החום. המוח מתרכך כאן בחמסינים.
- אלכסנדר: אני עדיין מאמין בעצמי. יום אחד אני אנגן גם באופטימיות. כמו רוח נושבת. כמו דשא צומח. כמו רחמינוב. **(אל החצר חוזרת רגינה, עייפה ומזיעה. מלכיו ממנהר)**

(לצאת)

- רגינה: למה אתה מפטפט איתו כל כך מוקדם בבוקר? בוא וניכנס הביתה. ניפרד מאבא, תחליף בגדים, ונצא ללימונים.
- אלכסנדר: אני לא יוצא לשום לימונים. אני אמכור אותם ואסע. ואם אתם לא רוצים אותי לידכם, אני אחסוך מכם את הצער לראות אותי.
- רגינה: מי לא רוצה אותך? למה אתה ממרר את החיים שלי בדיבורים כאלה?
- אלכסנדר: משום שהחיים שלי נראים עכשיו הרבה יותר מרים. אני שונא את עצמי בגלל המחשבה למכור את הפרדסים האלה. אני יודע יפה מאד מה הם בשבילך. אבל אם אני רוצה להיות פסנתרן אני מוכרח לנסוע מכאן. לחיות כאן, בשבילי, זה כמו למות. ועכשיו אני שונא את עצמי עוד יותר בגלל שאמרתי את זה.
- רגינה: **(בחרדה)** הרי הסכמנו שלא תדבר יותר ככה. אל תדאג. אני לא אעזוב אותך עד שתהיה מסודר.
- אלכסנדר: רק רגע. אני לא מבין. את לא נוסעת? הרי המזוודות שלכם כבר ארוזות. גם אני ארזתי כדי לנסוע איתכם.

נכנסים פניה ומישה, החוזרים בחיפזון מן הפרדס.

- פניה: למה שלחת את הפועלים להשקות בלימונים? הרי אני אמרתי להם לסייד את החדר של מאמע. ומה פתאום את מפזרת זבל? אתם לא נוסעים?
- רגינה: אני לא חושבת שנצא היום. אבא יצא. אני נשארת לטפל במאמע.
- פניה: את נשארת? וגם היא? אני לא מבינה. הרי אתמול אמרתם שהבוקר תיקחו אותה ותיסעו.
- מישה: לא עכשיו, פניה.
- רגינה: אני אשאר איתה כאן עד שהיא תבריא.
- פניה: בשנה שעברה אמרת שתישארו עד הקטיפ, ואחרי הקטיפ אמרת שתישארו עד שהוא **(אלכסנדר)** יתחתן. אתם לא יכולים לעשות ממני צחוק.
- רגינה: גם ממני עושים צחוק.
- פניה: **(לאלכסנדר)** תגיד משהו. הרי גם אתה חי כאן.
- אלכסנדר: אני בכלל לא בטוח.
- מישה: **(לרגינה)** לא, לא. היא לא התכוונה. זה בגלל החום. אתמול ראינו בפרדס שהלימונים מתייבשים. ממש מגיפה. אולי זה קרה בגלל שמישהו רתם סוס, והתיר אותו לפני שיצא מהשער.

אפרים נכנס אל החצר, מסיע את אדלה בכסא הגלגלים שלה.

- פניה: אני רואה שגם הוא לא נוסע.
- אפרים: אני לא יכול לעזוב אותה ככה. אתמול היא התחלתה והיום חלתה. אני לא אוכל לסלוח לעצמי אם יקרה לה משהו.
- רגינה: הרי קבעת פגישות בתל אביב.
- אפרים: הפגישות יכולות לחכות עוד יום יומיים. בינתיים אני אלמד את אלכסנדר להפעיל את המשאבה של הבאר.
- אלכסנדר: אותי? **(מתעטש)**
- אפרים: כן. אותך.

- אלכסנדר: אני צריך מורה למוסיקה. לא למכניקה. אני לא מוכן אפילו להתקרב אל הבאר המסריחה הזאת. אני אמכור את הפרדסים שלי ואני אסע מכאן בלעדיך.
- אפרים: נו, תמכור. תמכור! נעל ישנה אתה לא מסוגל למכור. פרזיט. **(אלכסנדר מתעטש ויוצא)**
- פניה: אבל מאמע בכלל לא חולה! היא שותקת רק כדי שתישארו.
- אפרים: אם היא שותקת כדי שתישארו, אז נישאר עד שהיא תדבר.
- פניה: **(למאמע)** את לא חולה, ואל תעמידי פנים. **(לאפרים)** אני אטפל בה. אני אשכור בשבילה מטפלת.
- רגינה: לא יקרה שום דבר אם נשאר עוד כמה ימים. חיינו כאן יפה מאד עד עכשיו.
- פניה: איפה חיינו יפה? הרי הכל מתפורר כאן. הבית. החצר. הלימונים מתייבשים. צריך לחפור עוד באר בפרדס, לבנות בית אריזה חדש.
- אפרים: **(בפליאה)** על מה את מדברת?
- רגינה: שום דבר לא מתפורר. אין עוד לימונים כמו שלנו בכל הארץ.
- פניה: לו היינו יודעים שתישארו, היינו בונים לנו בית אחר. יש לנו חיים משלנו. אנחנו לא מסוגלים לעשות שום דבר כשאתם רודפים אחרינו.
- מישה: די, פניה.
- אפרים: רגע, פניה. רק רגע. אני לא מבין. מה קרה? מי רודף אחריך? הרי נתתי לך את הבית. נתתי לך את הפרדסים. אני רוצה שתהיי מאושרת. אני לא מכיר דרך יותר טובה לעשות אותך מאושרת.
- פניה: זה לא הסתדר, אבא. זה אף פעם לא הסתדר.
- אפרים: מה לא הסתדר? **(מנגב את פניו בממחטה)**
- פניה: ותפסיק להתנגב במטפחות האלה.
- מישה: זה החום. היינו בפרדס. והלימונים, אתה מבין, עוד מעט קטיפ, אנחנו משקים יום-יום, והם מתייבשים.
- אפרים: זה לא עניינך, מישה.
- פניה: וממתי אתה מפחד ככה ממכת שמש?! אתמול רכבת על חמור ברחוב הראשי עם שמשיה ביד. כל כך התביישתי.
- אפרים: מה לא הסתדר, פניה? מה?
- מישה: אולי הם נדבקו באיזו מחלה. איזו פטרייה. אולי מישהו רתם סוס והתיר אותו לפני שהוא יצא מן השער.
- אפרים: **(בכעס)** למה אתה מתערב? מישהו שאל אותך משהו?!
- פניה: למה אתה מענה אותי ככה? התחתנתי צעירה כדי שלא תציק לי, אז אתה דורס אותי?
- (לרגינה)** הבטחת לי שהוא לא ידבר אליו ככה! את אף פעם לא מנסה להגן עלי.
- אפרים: **(לפניה)** מה לא הסתדר? **(מנסה לאחוז בה)**
- פניה: אל תיגע בי יותר. עכשיו זה כבר הבית שלי. אני יכולה לגרש אתכם. ואם לא תסתלקו מרצונכם, אני אעשה את זה. **(יוצאת)**
- מישה: חכי רגע, פניה. אולי אפשר גם אחרת. **(יוצא אחריה)**
- רגינה: זאת התודה שלה. אמרתי לך שלא היינו צריכים למהר לתת לה הכל.
- אפרים: זה הוא. הייתי צריך לגרש אותו ביום שהיא הביאה אותו לכאן.
- רגינה: הוא כאן, והוא בעלה, והיא מאושרת איתו!
- אפרים: היא לא מאושרת. היא מכאיבה לי בכוונה, כאילו אני אשם שהיא התחתנה איתו. למה את חושבת שאין להם ילדים?

- רגינה: אני באמת חושבת שהגיע הזמן שתיסע.
אפרים: אני לא יכול. ניסיתי להיפרד ממאמע, והיא לא פתחה את הפה. היא לא הסכימה אפילו להסתכל אלי.
רגינה: **(מנסה לשלוט בעצמה)** אבל אמרתי לך שאני אטפל בה. בשביל זה נשארתי. כדי שאתה תוכל סוף-סוף לנסוע.
אפרים: אני לא נוסע.
רגינה: אתה כבר לא מסוגל לשלוט בעצמך כאן. אני מבקשת שתיסע. תיסע ותירגע! לטובתך ולטובת כולנו.
אפרים: אני רגוע. **(דוחף את כסא הגלגלים אל הבית)**

מינה נכנסת אל המרפסת. נתקלת באפרים, אך מתגברת על מבוכתה ופונה לרגינה.

- מינה: רציתי רק לשאול, גברת, אם לא הגיע הזמן לתת למאמע את התרופה.
רגינה: **(בכעס)** ותישארי איתה בחדר שלה. כל היום!

רגינה ממשיכה בדרכה אל האורווה. מינה נשארת רגע מופתעת. נכנס יאנק.

- יאנק: **(מושיט לה חבילה)** בשבילך, מיידעלה. לכבוד שנשארתן.
מינה: תודה.
יאנק: לקרדה. לקחתי מהמטבח במיוחד בשבילך. עם בצל.
מינה: אני צריכה לתת למאמע את התרופות שלה.
יאנק: עכשיו אפשר אולי לנשק את היד שלה?
מינה: לא.
יאנק: **(מופתע)** כאן פתח תקווה. לא פלונסק. לפעמים אני הולך עם לזר למועדון הפועלים, ואנחנו גם רוקדים שם. עם בחורות.
מינה: אימא שלי יכולה לראות אותנו כאן.
יאנק: בפתח תקווה אפשר לנשק יד של בחורה גם לפני הרשות של האימא שלה.
מינה: אני לא רוצה כאן שום נשיקות.
יאנק: לזר רוצה שתלכי איתו הערב למועדון, אבל הוא צריך שיר בשביל להגיד את זה. אני אומר. את יודעת שאם אני אגע לך פה בפנים החולצה יהיה לך נעים?
מינה: לא.
יאנק: נסי ותרגישי. זה נעים כמעט לכל אישה אם ממשמשים לה כאן.
מינה: אני נורא מצטערת. אני צריכה לתת למאמע את התרופות שלה.
יאנק: עוד תראי שכל כך קשה כאן, שאם לא ימשמשו לך, לא תרצי להישאר. גם אני לא בטוח שאני כל כך רוצה להישאר.
מינה: עזוב אותי כבר.
יאנק: בסדר, בסדר. אפשר גם לדבר על כל מיני דברים. למשל, לזר חושב שהוא אינטליגנט. מטייל עם ספר ביד, אבל לא פותח אותו. אולי תלכי איתי בערב למועדון?
מינה: אני לא יודעת מה אני עושה עכשיו, ואני לא יודעת מה אעשה בערב.
יאנק: אם את עצובה, אני מוכן לגעת לך קצת פה ושם, ותהיי שמחה.
מינה: **(בכעס)** די!
יאנק: **(פגוע)** חברים זה דבר טוב בשביל מי שרק עכשיו הגיע. ולי בכלל לא אכפת מה שאומרים עליה, על אימא שלך.

מינה: אל תיגע בי! (משתחררת מאחיזתו)
 יאנק: לא נגעתי. מה אכפת לך, מיידעלה? אני אחכה לך בערב מאחורי המטבח. אני אעשה לך משהו שתאהבי. אפילו בלי להוריד את השמלה.

מינה יוצאת. יאנק מבחין בפניה הנכנסת עם אדלה שבכיסאה אל החצר ונחפז להימלט.

פניה: (לאדלה) למה את לא עונה לי, מאמע? אני אומרת לך שאני מוכנה שתישארי. שכנעי אותם לנסוע, ותוכלי לשתוק כמה שתרצי. אחרי שהם ייסעו, אני לא אנסה להוציא ממך אפילו מילה. (אדלה שותקת) עני לי.
 מינה: (נכנסת, בקבוק התרופה בידה) הנה התרופה של המאמע, גברת.
 פניה: תודה.
 מינה: אימא שלך אמרה לי להשכיב אותה בחדר שלה.
 פניה: היא יכולה להגיד מה שהיא רוצה.
 מינה: (נותנת לה את הבקבוק) היא צריכה רק שתי כפיות.
 פניה: (בכעס) כבר את יודעת מה היא צריכה?
 מינה: לא נשאיתי כאן בגלל שרציתי כל כך. (יוצאת)
 פניה: (לאדלה) אמרי להם כמה מילים והם ייסעו. לא יהיה לי זמן להטריד אותך. את יכולה להאמין לי. צריך לשקם את העזובה שהוא משאיר. כבר שנתיים הוא לא נקף אצבע. אפילו האדמה התייבשה בגלל הבטלנות שלו. בבקשה, מאמע. תגידי לו שאת מוכנה שאני אטפל בך. את יודעת שאני יכולה. הרי לא נולדתי רעה. רק עכשיו נעשיתי מרה כל כך. פעם הייתי הילדה שלו. את זוכרת איך הוא היה מתז עלי כאן מים מן הצינור? הייתי עומדת נוטפת. כמעט נחנקת מצחוק. כמה הבטחות היו בצחוקים האלה. ופתאום יום אחד הכל נגמר. למה? מה עשיתי לו? עבדתי בשבילו כמו שפחה, ולא הצלחתי לרצות אותו. עכשיו אני נעשית מטורפת כשהוא מסתכל עלי. אני נובלת מרוב כעס. איך אני יכולה ללדת כשהבטן שלי מלאה בשנאה כזאת?

דבריה נוגעים לליבה של אדלה, וזו איננה יכולה להמשיך ולשתוק.

אדלה: זה לא נכון שלא הצלחת לרצות אותו. הוא אהב אותך יותר מדי. זה הכל.

לפתע הן מבחינות באפרים המתקרב אל המרפסת הקטנה בה נמצאת מינה.

אפרים: מינה?
 מינה: כן, אדוני.
 אפרים: איזו מקריות משונה. בדיוק רציתי לשאול אותך משהו. אני מקווה שאת בסדר. מה?
 מינה: כן, אדוני.
 אפרים: אני מצטער על מה שקרה בבוקר. זאת הייתה בדיחה גרועה. לא יותר.
 מינה: כן, אדוני.
 אפרים: כבר כמעט נסעתי. נשאיתי רק כדי לדבר איתך. אני לא יודע מה עוד אימא שלך סיפרה לך עלי. לא רציתי שתפחדי.
 מינה: אני לא מפחדת.
 אפרים: כשניסע תוכלו לנסוע איתנו.
 מינה: אני רוצה, אבל אני לא יכולה. אימא שלי לא רוצה. אני לא יכולה לנסוע בלעדיה.
 אפרים: תגידי לה שאני אעזור לכן.

- מינה: תודה. תודה. כבר מזמן אני רוצה לגור בתל אביב. אני בכלל לא בחורה של כפר.
אפרים: כלומר, בעצם, הכל בסדר. מה?
מינה: כן, בטח. הכל בסדר גמור. יהיה עוד יותר בסדר כשניסע. חשבתי להיות מלצרית וללמוד בשעורי ערב. אני חושבת שאנשים צוחקים שם יותר.
אפרים: כן. ודאי. הרי את כבר לא ילדה. את יודעת על מה אני מדבר.
מינה: **(מתבלבלת)** לא, אדוני.
אפרים: בואי נרחק מעט. מישו יכול לראות אותנו. **(פונה לעבר המחסנים. היא יוצאת אחריו)** את לא מבינה למה נשארתי?
מינה: כן. לא, לא. אני לא מבינה כלום. **(מגחכת)**
אפרים: לא, אל תצחקי. אני יודע שאני נשמע מצחיק. אני גם בטח נראה ככה. לא בכל בוקר אני עוצר בחורה בחצר ומנשק אותה.
מינה: אני לא עשיתי שום דבר. סיפרתי מה ששמעתי מאימא שלי. זה היה מצחיק, אז צחקתי.
אפרים: לא, לא. אין לי שום טענות אליך. זה אני. את רעדת בין הידיים שלי. חשבתי שקרה לך משהו.
מינה: לא. אני לא זוכרת שרעדתי. אולי היה קר. היה עוד מוקדם. הייתי צריכה ללבוש עוד משהו.
אפרים: **(אוחז בה)** אני לא חושב שאני טועה, מינה.
מינה: לא, אתה לא טועה, אדוני, אבל... בבקשה...

הוא מתבונן סביב ואיננו מבחין בפניה ובאדלה. הוא מנשק ארוכות לשפתותיה של מינה. פניה נדהמת. היא משליכה את בקבוק התרופה על הרצפה, ומסיעה את אדלה החוצה. קול נפץ הבקבוק מגיע אל אפרים. הוא מציץ לעבר המרפסת, אך לא מבחין באיש. מינה נתקפת לפתע ברעדה ונצמדת אליו.

- אפרים: למה את רועדת ככה?
מינה: לא, לא. אני לא רועדת.
אפרים: אני רואה שאת רועדת.
מינה: לא, לא. זה כאילו אפרוחים קטנים מנקרים בי.
אפרים: על זה דיברתי קודם.
מינה: לא, אדון... **(אך אוחזת בידיו ומצמידה אותן לגופה)**
אפרים: מינה... **(מנשק לשפתותיה)**

אלכסנדר נכנס אל החצר ומבחין באביו המנשק את מינה. הוא עוצר נדהם. אפרים מבחין בו. בינתיים מתעשתת מינה ומתנתקת ממנו, מבלי להבחין באלכסנדר.

- מינה: סלח לי, אדון. באמת סלח לי. אני לא יודעת איך זה קרה. אל תחשוב שאני כזאת, גם אם לפעמים אני צוחקת יותר מדי. אני רוצה לנסוע איתכם, אבל לא בשביל זה עשיתי את זה. פשוט התבלבלתי. אף פעם לא עשיתי את זה קודם. באמת שלא רציתי.
(נמלטת במבוכה, נתקלת באלכסנדר, ונכנסת הביתה)
אפרים: **(לאלכסנדר)** מה אתה עושה כאן?
אלכסנדר: מה אתה עושה?
אפרים: למה אתה מתבטל ככה באמצע היום?

- אלכסנדר: חיפשתי אותך.
אפרים: אותי? באמצע היום? אין לך מה לעשות?
אלכסנדר: חשבתי. וגיליתי שכבר לא אכפת לי למה אתה לא רוצה אותי בתל אביב. להפך. יש בזה אפילו יתרון. גם בתל אביב אין מורים בשבילי. אני רוצה לנסוע לווינה.
אפרים: וינה? מה פתאום וינה? אתה מכיר בה משהו? אתה בכלל מדבר וינאית?
אלכסנדר: **(בתקיפות)** בווינה אני יכול לנגן וינאית.
אפרים: לנגן וינאית? כשאתה מתחיל לדבר אלי ככה, אני מפסיק להבין אותך.
אלכסנדר: בווינה יש עדיין כמה אנשים שיכולים להשתמש במוח שלהם.
אפרים: מוח? איזה מוח? מה אתה רוצה ממני ביום כזה?
אלכסנדר: מה אני רוצה ממך? כל החיים שלי אמרתי לך מה אני רוצה ממך. אבל אתה... **(עוצר)** אני לא יכול לחיות כאן יותר. אני לא יכול לחיות יותר לידך. אני צריך להרוג את עצמי כדי שתתחיל להבין מה עובר עלי?
אפרים: תפסיק. מיד. אתה לא תדבר אלי ככה. האימא שלך אולי נבהלת מאיומים כאלה. לא אני. לא באנו לארץ הזאת כדי שתקום יום אחד ותעזוב אותה. כשתעשה פעם משהו מועיל בחיים שלך אני אהיה מוכן לשמוע אותך. **(יוצא)**
אלכסנדר: **(אחריו)** אל תעשה לי טובות ואל תיבהל. אתה עוד תקלל את היום הזה כל החיים שלך. **(נכנסת רגינה. הוא פונה אליה)** אפשר לחשוב שהוא מביא איזושהי תועלת למישהו. הוא מרשה לעצמו להיסחף אחרי כל הרהור לב מטופש, ואותי הוא משאיר להירקב בלימונים! מה כל כך נשגב בהם, בלימונים האלה? חמיצות תפלה וטיפשית. קליפה מרה וכמה חרצנים. בשביל זה כדאי לחיות? **(פונה לעבר השער)**
רגינה: מה קרה, אלכסנדר? מה הוא כבר אמר לך? לאן אתה הולך? הרי מדיבורים כאלה יכול לצמוח רק רע. חכה רגע. אלכסנדר. חכה. הרי אני כבר לא יכולה לרדוף אחריו. **(יוצאת אחריו)**

תמונה 3

שחר. החצר עדיין חשוכה. מבחוץ נשמע אפרים, המסיע את אדלה בכסא הגלגלים.

- אפרים: מה יכול להיות נעים יותר מאויר צלול בשעת בוקר צונן. הנה נקרא למינה, והיא תביא לך צעיף. מינה! **(הם נכנסים לחצר)** אולי את רוצה שהיא גם תכין לך כוס תה? מינה! **(נכנסת רגינה עייפה ומותשת)**
רגינה: **(בכאב)** היא במטבח.
אפרים: במטבח? **(שב על עקבותיו)**
רגינה: עכשיו הזמן להוציא את מאמע לטיול, אפרים?
אפרים: אנחנו מחפשים אותו בדיוק כמוד.
רגינה: אתה לא חושב שצריך לחפש אותו מחוץ לחצר?
אפרים: אני אומר לך שאנחנו מחפשים אותו.
רגינה: כאן?
אפרים: בסביבה.
רגינה: הרי אתה לא עיוור, אפרים. אתה יודע שהוא נעלם בגללך. ועכשיו אתה עוד יוצא לך לטייל עם מאמע, כמו איזו אומנת זקנה.
אפרים: אנחנו לא מטיילים. אני מחפש אותו יחד איתה. היא צריכה אויר. היא משתעלת. נכון, מאמע?
רגינה: אימרי לו שזה לא נכון, מאמע. אולי לך הוא יקשיב. הרי לא יתכן שהוא ימרר לנו את

- החיים, בזמן שהילד שלו תועה בחולות, באפיסת כוחות, בשמש, בלי מים. אפרים: אולי סוף-סוף הוא מצא איזו בחורה שחושבת שהוא מנגן יפה.
- רגינה: **(בכעס)** באמת, אפרים! **(רוזה נכנסת אל המרפסת)**
- רוזה: הכנתי משהו קל לאכול, גברת. בדיוק אמרתי לעצמי שאם לא תתחזקי.
- רגינה: בואי הנה, רוזה, וקחי את מאמע לחדר שלה. **(לאפרים)** אני מבקשת שתבוא איתי. אני לא רוצה להיות לבדי, כשימצאו אותו שוכב בין השיחים. **(מנסה להוציא מידי את הכסא)**
- אפרים: הוא לא שוכב בין השיחים, רגינה. הוא מטייל בשדות ושורק לציפורים. **(בכעס)** עזבי אותי. אני מנסה גם לדבר איתה. בבקשה. **(רוזה לה שרוזה עומדת ומקשיבה להם)**
- רגינה: היא **(רוזה)** כבר מכירה אותך.
- אפרים: **(נחלץ מידיה עם הכסא)** אני באמת מצטער שנשארתי.
- רגינה: גם אני. אם לא היית מסתובב כאן עם ידיים בכיסים, הוא לא היה בורח בלילה, ולא היה תועה בדרך, ולא הייתי יוצאת מדעתי מרוב פחד. וברגע שנמצא אותו, אתה תעלה לעגלה ותיסע. שמעת?
- אפרים: שמעתי. **(יוצא עם אדלה)**
- רגינה: **(לרוזה)** למה את עומדת ומסתכלת? המשיכי לחפש מאחורי הבית.

רגינה פונה להמשיך בחיפושיהם, לפתע יוצא מישה מהבית ופונה אחריה.

- מישה: גברת רגינה. אולי בעלך כועס משום שהוא לא כל כך מרוצה ממני. לו יכולתי לדבר איתו פעם אחת כמו איכר אל איכר, הוא היה מכיר אותי.
- פניה: **(יוצאת למרפסת)** בוא הביתה, מישה.
- רגינה: על מה אתה רוצה לדבר איתו?
- מישה: הרי כולנו איכרים. אני יכול לעקור ברוש בן שלוש במשיכה. הויכוחים האלה יכולים להשפיע גם על הלימונים. הייתה פעם אישה במושבה שגירשה את בעלה, והתאנים שלהם מתו.
- רגינה: אנחנו מחפשים עכשיו את אלכסנדר, מישה.
- מישה: כן, בהחלט. בעניין אלכסנדר, חשבתי גם עליו. אם יש לו נפש רגישה מדי לעבודה בפרדס, אפשר לקנות לו כמה כבשים. שיהיה רועה וינגן בחליל. הארץ צריכה גם רועים.
- פניה: ביקשתי ממך להיכנס הביתה, מישה.
- מישה: אני לא יכול להיסגר בבית כשהם מחפשים אותו.
- פניה: הם יחפשו אותו בלעדיך.
- רגינה: **(לפניה)** את כל כך חלשה עד שאת לא יכולה לעזור לנו?
- מישה: אני אעשה לה תה, ואחרי שהיא תשתה, היא...
 רגינה: שתכין לה תה בעצמה. **(למישה)** לך לחפש אותו בין האיקליפטוסים!
- מישה: **(לרגינה)** אני כבר הולך. **(רגינה יוצאת. מישה חוזר לפניה)** אני מוכרח. זה ממש פיקוח נפש. בבקשה. **(מבחיין במישהו שנכנס לחצר)** הנה הוא. אלכסנדר?
- פייבל: **(מהמהם)** אני רוצה לקחת חמור ולרכב למושבה.
- מישה: **(לא הבין אותו)** הוא לא בבית האריזה?
- פייבל: **(מהמהם)** אני רוצה לקחת חמור ולרכב למושבה.
- מישה: **(עדיין לא הבין)** ולא בלימונים? **(פייבל נושף כסוס)** ראית סוס? **(לפניה)** אמרתי

- לך שמישהו רתם סוס והתיר אותו לפני שיצא מן השער.
(מהמהם בכעס) אני רוצה לקחת חמור ולרכב למושבה.
(סוף סוף הבין) אתה רוצה לקחת חמור ולחפש אותו במושבה? **(פייבל מהמהם בחיוב)** בסדר. סע למושבה.
(מהמהם) איזה אידיוט! **(יוצא)**
 אולי תיכנסי הביתה? אני תכף אחזור.
 אני לא רוצה שתלך.
 אני לא מבין. את לא דואגת לו?
 מצדי שיפגע בו ברק.
 ברק? באלכסנדר? למה?
 זה לא אלכסנדר. זה אבא שלי. אתה לא רואה מה הוא עושה?
 הוא? אם את כועסת עליו בגללי, אז הכעס הזה מיותר. הוא לא העליב אותי. אני יליד הארץ. לו נעלבתי, הייתי עונה לו. את מכירה אותי. ריתמי אותי למחרשה, ואני אשיג את כל השוורים במושבה. האמת היא שכשאת מגנה עלי ככה מפניו, אני מתמלא גאווה. קצת סבלנות ואני אהיה בעל בית. על אפו ועל חמתו.
 די כבר, מישה. בבקשה. די!
 אז תיכנסי הביתה ואני אגיד שאת חולה.
 לא.
 אגב, ראיתי אתמול חסידות. זה סימן טוב בשבילנו. גם אני נולדתי תשעה חודשים אחרי תחילת הקטיף.
 אנחנו לא נתחיל בשום קטיף. כל עוד הם כאן, אני לא אנקוף אצבע. אפילו אם כל הלימונים ירקבו.

לפתע נשמע קולו של אפרים החוזר לחצר.

- אפרים: אנחנו מחפשים אותו, מאמע. מחפשים אותו. בכל החצר הארורה הזאת.
 פניה: **(למישה)** תעשה מה שאתה רוצה. אני לא אצא יותר מן הבית. אני אציץ החוצה רק כשאני אשמע את העגלה שלהם מתרחקת. **(יוצאת)**
 מישה: **(מתנצל)** בדיוק התכוונתי להכין לה תה. **(יוצא אחריה)**
 אפרים: **(מתעלם מאיבתה)** אני מחפש אותו. מחפש אותו בכל מקום. אני רק בן חמישים ושתיים. אני עדיין יכול לחפש. ואל תבואי אלי בטענות. בגללך נשארתי כאן. בגללך גם באתי לכאן. יכולתי להיות רופא כל השנים האלה. מי יודע. אולי עדיין לא מאוחר. מצאתי כמה ספרים ישנים שלי במחסן. ואל תסתכלי בי ככה. אין לי במה להתבייש. וגם אם יש לי, אני לא מוכרח להחמיץ שום דבר בגלל קצת בושה. **(הוא מנגב את מצחו בממחטה, ומגרש את הזבובים מפניה של אדלה. לפתע נכנסים רוזה ויאנק. אפרים נשאר נבוך ליד אדלה)**
 יאנק: אז מה אם אני טבח? מה יש? יותר טוב להיות משורר? לזר הוא סתם בטלן. אני גם אופה. בעל אופה עושה לאישה שלו חיים מתוקים.
 רוזה: היא לא אוהבת עוגות. אלכסנדר!
 יאנק: אבל גברת רוזה, אם תסכימי, אז גם היא תסכים.
 רוזה: להפך. אם אני אסכים, היא לא תסכים.
 יאנק: בסדר. **(מבחין באפרים ונבוך, אך ממשיך ופונה אל רוזה)** אז אם את מסכימה, תגידי לה שאת לא מסכימה, ואז היא תסכים.

רוזה: **(ליאנק)** אתה חרש, או טיפש? כבר אמרתי לך שאני לא מסכימה. אנחנו נעבוד כאן כמה חודשים. אחר כך היא תלך ללמוד, ותמצא מישהו שאף פעם לא יהיה לה שום חשק לעזוב אותו.

יאנק: אף אחד כזה לא ירצה להתחתן איתה, כשהוא ישמע מה שמספרים עליך.

רוזה: אם אחד כזה ישמע מה מספרים עלי, הוא ירצה להתחתן איתי. **(יוצאת)**

יאנק: **(מתנצל לפני אפרים)** מחפשים בכל מקום, אדון. **(יוצא וקורא)** גברת רוזה! גברת רוזה!!

אפרים: **(לאדלה)** גם אנחנו מחפשים. אני אחפש כמה שאני רוצה. ביום ובלילה. בגשם ובשרב. ואף אחד לא יטיף לי מוסר. מה כל כך מוסרי בכך שאני עוד מעט מתפקע?! **(מבחין במינה המתקרבת אל חבלי הכביסה)** הנה היא.

הוא נוטש את אדלה באמצע החצר, ממחר אל מינה ומרחיק אותה לפינת החצר.

מינה: **(נבהלת)** סליחה, אדוני, אני צריכה לתלות כביסה.

אפרים: אני מוכרח לדבר איתך. את בסדר?

מינה: היא **(אדלה)** רואה אותנו כאן.

אפרים: אתמול נעלמת, ולא הספקתי לומר לך שום דבר.

מינה: הגברת השאירה אותי כאן בשביל לסדר את הבית.

אפרים: אני נוסע היום. לבדי. אני לא יכול להישאר יותר. איזו רוח רעה נכנסה פתאום בכולם. את תבואי איתי.

מינה: לאן?

אפרים: איתי. לחפש עבודה. עם אימא שלך.

מינה: אנחנו כבר עובדות כאן.

אפרים: כאן? המקום הזה יקיא אותנו. אתה חופר פה קצת במעדר, ואתה לא יודע מה תגלה באדמה. בתל אביב יש כל כך הרבה הזדמנויות. שם הכל אפשרי. אני מכיר שם איזה בית קפה קטן. ראיתי בו מודעה שמחפשים מלצרית.

מינה: בטח כבר חמש בחורות עומדות בתור.

אפרים: אני אעזור גם לאימא שלך. לא יחסר לכן שום דבר.

מינה: אני לא בטוחה שאני רוצה שיעזרו לי. בטח לא ככה. בשביל שאני...

אפרים: לא. לא לזה התכוונתי.

מינה: אני צעירה. אני לא מפחדת שיהיה לי קשה. אני יכולה ללמוד גם כאן.

אפרים: אני יודע שאת לא מפחדת, אבל אני יודע כמה קשה לחיות במקום שלא רוצים לחיות בו. ואת לא רוצה לחיות כאן. בעצמך אמרת. **(אוחז בה)**

מינה: לא. אל תיגע בי. בבקשה. **(אדלה שבחצר משתעלת)**

אפרים: מה שלא תרצי, לא תעשי. לא תהיי חייבת לי שום דבר.

מינה: זה קל לך להגיד, אבל אני יודעת כמה יהיה לי קשה להגיד לך לא. זה פתאום נראה כל כך מכוער.

אפרים: מה מכוער?

מינה: אני לא יכולה לעשות מה שאני רוצה. ופתאום אני עושה דווקא מה שאני לא רוצה. רצינו לנסוע לאמריקה, אבל לא קיבלנו ויזות. עכשיו אני כאן. אני חדשה. קורים לי דברים. אני לא יודעת מה מותר לי ומה אסור. בגלל שאני לא יפה חושבים שאני אעשה הכל כדי שירצו אותי. אם אימא שלי תדע, היא תסגור אותי כל החיים שלי במטבח.

אפרים: מה את לא רוצה לעשות? (מחזיק בה) מה את חושבת שאסור לך?
מינה: עזוב אותי, בבקשה.
אפרים: נסי לדבר איתה, עם אימא שלך. היא יודעת שלא תוכלי להגשים כאן הרבה חלומות.
לולא את, הייתי שוכח לגמרי שפעם רציתי להיות רופא. אני עדיין יכול ללכת ללמוד.
(מחבק אותה) בעוד רגע אני אצטרך ללכת.
מינה: לא, בבקשה. לא. (אך הוא מחבק אותה)

מלכיוור נכנס לחצר, מותש מן החיפושים. לפתע הוא מבחין באדלה וממהר אליה. הוא איננו מבחין באפרים ומינה המסתתרים בפינה.

מלכיוור: גברתי? מה את עושה כאן? (היא איננה עונה) לא, לא. אף אחד לא עזב אותך. כולם מחפשים את הילד. גם אני רצתי אחריו. אלא שהרגליים שלי כבר לועגות לי. בטח היה קר, והם רצו שתתחממי מעט בשמש. ואלה הם רק זבובים. הנה הם היו. והנה הם אינם. (מגרש את הזבובים)
אפרים: אם את לא יכולה לבוא איתי עכשיו, אני אשאר כאן עוד יום. נפגש בערב. בסדר?
(מנשק אותה) מה פתאום את לא יפה? את נהדרת. יש בי פתאום כל כך הרבה אהבה. כל האוקיינוסים לא יכילו אותה.
מינה: לא. לא הערב. אני צריכה קצת זמן. מחר, מחרתיים, עוד כמה ימים. זה נורא מפחיד אותי כשזה קורה ככה. די, די...
לפתע היא נמלטת אל הבית. אפרים ממהר אחריה ומוצא אותה במרפסת הקטנה. עכשיו גם מלכיוור הבחין בהם והוא עומד נדהם.

מינה: די. אני מתחננת אליך. לא כאן. לא עכשיו.
אפרים: מינה.
מינה: לא. בבקשה. ניפגש מחר. בסדר. הלילה.
אפרים: אף פעם לא הרגשתי ככה.
מינה: לא, לא. לא.

אפרים מרים את שולי שמלתה של מינה, אך לפתע מתעשת ומבין מה הוא עושה.

אפרים: אני מצטער. באמת. לא התכוונתי. בבקשה, הקשיבי לי רגע. אני כל כך אוהב אותך, עד ש... את מרגישה את זה. נכון? את מוכרחה להאמין לי. את מוכרחה לסלוח לי. בבקשה.
מינה: עזוב אותי.
מלכיוור: (מסיט את כסאה של אדלה) לא, לא. לא ראינו ולא שמענו. זה לא קרה. זה החום. המוח מתרכך בחמסינים. ואסון הרי כואב לזקן שבעתיים. וגם היא צריכה להתרחק מצרה. ואם היא רוצה, היא יכולה לגור אצל הגנן. מי שצריך לברוח מן הילדים שלו, לא יכול להיות בררן.

אפרים מסייע למינה להתלבש.

מינה: הסתלק מכאן עכשיו. בבקשה.
אפרים: את בטוחה שאת בסדר?

מינה: עזוב אותי. אני מבקשת ממך.

היא קמה ויוצאת. אפרים יוצא לחצר, ומבחין במלכיו, העומד חמור סבר ליד אדלה. הוא מכניס את אדלה הביתה, וחוזר אל מלכיו.

אפרים: מה אתה עושה כאן?
מלכיו: **(באיבה)** מגרש זבובים, אדון.
אפרים: עמדת והקשבת. מה? אי אפשר ללחוש כאן מילה, מבלי שמישו ישמע.
מלכיו: לא שמעתי שום דבר.
אפרים: לא שמעת שום דבר?
מלכיו: גם אם שמעתי משהו, אדון, כבר שכחתי מה שמעתי. בעוד יום יומיים כבר אשכח שבכלל הייתי כאן ושמעתי. או לא שמעתי.
אפרים: **(מבין שמלכיו יודע)** תראה, אני הייתי תמיד נדיב אליך. אף פעם לא ביקשתי ממך שום דבר. גם עכשיו אני לא דואג לעצמי. אבל רגינה והילדים, וגם היא, חבל לגרום להן עוד צער.
מלכיו: לא שמעתי כלום, אדון. ואני לא יודע כלום. אני גם לא רוצה לדעת. הרי ידיעה היא ראשית מעשה. ומה אדם בגילי עוד יכול לעשות?
אפרים: אני יודע מה אתה חושב, מלכיו. אתה צודק. אין כפרה למה שעשיתי. מי יודע מה עוד אני אעשה אם אני אשאר כאן.
מלכיו: לא שמעתי שום דבר.
אפרים: אני אעזוב עוד היום. אני מבטיח לך.
מלכיו: אם אדוני רוצה שאשכח מה שלא שמעתי, כדאי לאדוני שאני אשגיח על המאמע אחרי שהוא עוזב.
אפרים: בודאי, מלכיו. אני אשמח מאד אם תשגיח עליה.
מלכיו: אם זוהי הבטחה, גם אני מוכן להבטיח. הנה הבטחתי. שכחתי הכל. וכבר שכחתי אפילו מה בעצם הבטחתי לשכוח.

לפתע נכנסים רגינה, מישה, רוזה, יאנק ולזר. רגינה, הטרודה בחיפושיה אחרי אלכסנדר, נוטפת זעה ומותשת. מלכיו יוצא.

אפרים: אני נוסע, רגינה.
רגינה: אלכסנדר נעלם, אפרים!
אפרים: הוא יחזור עוד מעט.
רגינה: אתה לא שומע אותי? הילד איננו.
אפרים: אני נוסע עכשיו. **(נכנס הביתה)**
רגינה: **(אחריו)** הוא שוב בלע כדורים, אפרים. אני יודעת. הוא בטח התמוטט בחולות ונפל, והשמש מכה בו, והוא מתייבש. מי יודע אם הוא עדיין נושם.
אפרים: די, רגינה. הרי רצית שאסע.
רגינה: מה חשוב יותר ממנו עכשיו? אולי אפשר עדיין להציל אותו. צריך להביא רופא, לקחת אותו לבית חולים. אני לא רוצה לשמוע אף מילה לפני שאני רואה אותו בריא ושלם.
אפרים: בבקשה, רגינה.
רגינה: אתה לא אבא שלו? אתה לא בעלי? אני לא מבינה. עוד רגע אני מתפלצת. הרי לא

- הכל מותר. אפרים:
(יוצא ומזוודה בידו) אני מוכרח לנסוע.
 רגינה: אני מבקשת שלא תתחיל שוב. אין לי כוח אל השיגעונות האלה עכשיו.
 אפרים: להתראות.
 רגינה: **(אוחזת בו)** אתה הולך?! ככה?!
 אפרים: אני מבקש ממך.
 רגינה: עכשיו אני מבקשת. אני מבקשת שתתעורר ותראה מה אתה עושה, לפני שלא תוכל עוד להתחרט. הוא כבר בלע פעם כדורים בגללך. **(בקול נמוך יותר)** אל תכריח אותי לחשוב שחיים שלמים עומדים להיהרס עכשיו.
 אפרים: **(בתקיפות)** די, רגינה. ביקשתי די! נתחשבן בפעם אחרת.
 רגינה: אני לא מתחשבנת יותר. אתה יכול לקום ולנסוע. אני גמרת. אני לא אסלח לך לעולם.
 ואל תחזור הנה. אתה שומע? לך מכאן, ואל תחזור.
 אפרים: **(נכנע)** בסדר, רגינה. בסדר. אני אבוא איתך לחפש אותו. הנה אני בא.

לפתע מבחין פייבל באלכסנדר הנכנס לחצר רכוב על אופניו.

- פייבל: **(מהמהם)** הנה הוא!
 רגינה: **(סוטר לאלכסנדר)** איפה היית כל הלילה? למה אני צריכה לרוץ אחריו בכל המושבה כמו משוגעת?! אתה לא תירגע עד שתראה אותי מתה?!
 אלכסנדר: מה את רוצה ממני? ישנתי על הגג.
 רגינה: אתה התחבאת כל היום כדי שהנשמה שלי תפרח מרוב פחד.
 אלכסנדר: לא נכון. בבוקר התחלתי להתעטש ונסעתי אל הרופא. הוא אמר שאני רגיש מדי.
 רגינה: לא מעניין אותי מה הוא אמר! אתה לא תצא יותר מן הבית הזה!
 אלכסנדר: **(לאפרים)** הוא הציע לי לנסוע לווינה. הוא אומר שהצמחייה פחות פראית בווינה. אין בה ריחות כל כך חזקים, והבלוטות שם יותר רגועות.
 רגינה: אתה לא נוסע לשום מקום!
 אלכסנדר: הוא יקנה ממני את הפסנתר, אני אקנה לי כרטיס, ואני אסע!
 רגינה: **(בזעם)** סע! סע! אתה יכול לנסוע כבר עכשיו, אם אתה מוכרח, אם גם כך נכנס איזה שד. פה לא יסתובבו משוגעים. לא תהיה פה הפקרות. אף אחד לא ילך ויבוא, כאילו כל הדלתות בעולם פתוחות. מי שילך, לא יחזור. אני אנעל את הדלתות והמפתחות כולם יישארו אצלי.
 אפרים: בבקשה, רגינה.
 רגינה: **(בצרחה)** אל תתקרב אלי עוד. אין לך מה לחפש בבית הזה. לך. לך!

מערכה שנייה

תמונה 4

למחרת. שעת בין ערביים של יום קיץ חם. אפרים יושב בקצה הספסל שבחצר, ומעלעל בתיק ניירות. אלכסנדר יושב בקצה השני, מפרית זבובים מעל אדלה היושבת בכסא הגלגלים. מלכיר, הגורף עלי שלכת מן האדמה, איננו מבחין כי ענני האבק שהוא מעלה נוחתים על המצעים הפרוסים על מעקה המרפסת.

מלכיר: (מפזם) מעל ענפי השיטה חלפה אנפה,
נוצה לבנה נשרה מכתפה,
והשאירה לי רק געגוע.

ונשא הרוח את הנוצה בכנפיו,
אל נחל מים שוטף בהמוניו,
והשאיר לי רק געגוע.

וסחף הנחל את הנוצה אל הים,
ושיקעו אותה הגלים במצולתם,
והשאירו לי רק געגוע.

אלכסנדר: (לאפרים) אם אתה חושב שאני לא אמכור את הפסנתר, אז אתה טועה. מאמע לא תנגן בו בזמן הקרוב. (לאדלה) נכון, מאמע? תנגני, או לא תנגני? (חוזר אל אפרים) אתה רואה? (אפרים שותק) למה אתה מתעקש כל כך לעכב אותי? אני מתחיל לחשוב שאתה נהנה לראות אותי כאן.

אפרים: עזוב אותי עכשיו.

אלכסנדר: הרי אני רואה שאתה סתם מדפדף.

אפרים: אתה לא רואה מספיק טוב. (למלכיר) תפסיק לרוץ אחרי עם המטאטא, דוקטור. מי ביקש ממך לטאטא כאן? (מלכיר נעלב) אל תדאג. לא שכחתי. אני אתפייס איתה וניסע. מה שהיה, היה.

מלכיר: כבר שכחתי מה שהיה, אדון. הזמן ארוך מכדי לזכור את כולו. אבל אם אדוני מעלה נשכחות, הרי עדיין לא קיבלתי תשובה מן האדון, אם המאמע הסכימה לגור אצלי, אחרי שהם ייסעו.

אפרים: כבר אמרתי לך. כשהיא תתחיל לדבר, נדע.

אלכסנדר: אני לא מבין איך אתה לא מבין אותי. הרי אנחנו כל כך דומים. אתה מסתובב כאן ממורמר וכועס, וגם אני. אתה רוצה להתחיל חיים חדשים. גם אני. שנינו רוצים לנסוע מכאן. או אולי אני טועה, ואתה רק אומר שאתה רוצה לנסוע?

אפרים: אני מתעכב כאן בגלל האימא שלך. אחרי שניסע תוכל לעשות כל מה שאתה רוצה.

אלכסנדר: אולי תסביר לי למה אני בכלל מבקש ממך רשות? למה? למה אני לא קם ומוכר את הפרדסים שלי ומסתלק? למה?! מי אומר שכל אחד חייב למות במקום בו הוא נולד? אתה עזבת את הבית שלך כשהיית הרבה יותר צעיר ממני. (שתיקה קצרה) אתה רוצה להכריח אותי לספר לאימא מה שראיתי?

אפרים: (בכעס) רק רגע, אלכסנדר. רק רגע. אני מזהיר אותך. אני לא חושב שאתה...

- (נכנסים רגינה, לזר ופייבל. הם שבים מן הפרדס ובידיהם כדי מים וכלי עבודה. אפרים ממחר ליטול את הכדים מידיה של רגינה) למה נשארת בפרדס בחום כזה? לא עבדת מספיק קשה עד היום?
- רגינה: (לפועלים) לאן אתם ממחרים? שיפכו את המים בשוקת, ולכו להשקות את הפרדות. אפרים: רגינה.
- פייבל: (מהמהם) אני הולך עם מינה. יש חתונה הלילה במושבה. אני צריך לחפש... לזר: הוא אומר שהוא רוצה ללכת הערב לחתונה במושבה. מינה של רוזה הסכימה ללכת איתו. לכן הוא ממחר. לחפש בגדים. (פייבל מהמהם) אני הולך איתם כדי להסביר לה למה הוא מתכוון כשהוא מנסה לדבר.
- רגינה: אנשים עוד מתחתנים? אל תאחרו. צריך לפזר זבל בבוקר. (הם יוצאים. היא מתיישבת על המדרגות וחולצת את נעליה)
- אפרים: הם לא יכולים לפזר זבל בלעדדיך? כבר יומיים לא דיברתי איתך.
- רגינה: (לעבר הבית) פניה! פניה! צריך להשקות את הפרדות! (אין תשובה) פניה! (למלכיו) אתה לא רואה כמה אבק אתה מעלה? את כל העולם צריך לכבס עכשיו.
- אפרים: (למלכיו) למה אתה מעלה אבק?
- רגינה: (לעבר הבית) פניה! (קמה לקפל את המצעים)
- אלכסנדר: (לאפרים) נדמה לי ששאלתי אותך משהו.
- אפרים: לך תשקה את הפרדות.
- אלכסנדר: הן בועטות כשאני מתקרב אליהן.
- אפרים: לא יקרה לך שום דבר. (פונה לרגינה) הרי עכשיו חזרת. שבי רגע לנוח. (אוחז במצעים, אך היא תולשת אותם מידיה) רגינה!
- רגינה: (לעבר הבית) פניה!!
- אפרים: פניה סגורה לה בבית, מאמע שותקת, ועכשיו גם את? אני לא אחכה כל החיים שלי עד שהרוח הרעה הזאת תפוג.
- מלכיו: (שר לפתע שורה) והשאירה לי רק געגוע.
- אפרים: בסדר. גם עלי נחה לפעמים רוח רעה. נכון. אבל היא כבר פגה. בואי וניסע. קיבלתי הבוקר מכתב מן הבנק. ברגע שנקנה את המגרש שלי העירייה, הם יעמידו לנו את ההלוואה לבנייה. אלפי עולים מחכים לדירות שלהם.
- רגינה: (לעבר הבית) פניה!!
- אפרים: די, רגינה. בואי וניסע. מאמע תמשיך לשתוק גם אם נישאר. מלכיו יטפל בה יותר טוב מאיתנו. למה את כועסת כל כך? בגלל איזו הזיה טיפשית? הרי את בעצמך אמרת שחיים של שלושים שנה יחד יכולים להיהרס בן רגע. אז למה את...
- רגינה: (לעבר הבית) צריך להשקות את הבהמות, פניה.
- אפרים: אני לא מבין אותך. את מנסה אותי? את רוצה לגלות מתי תפקע הסבלנות שלי? מה את רוצה ממני?
- רגינה: פניה! (לפתע יוצא מישא בחיפזון מן הבית)
- מישה: הכל יהיה בסדר. שום דבר לא קרה. פניה לא מרגישה טוב. אני אשקה את הפרדות, ואני אשים להן גם שעורה וחציר.
- פניה: (נכנסת אחריה) אתה לא משקה אף אחד, מישא!
- מישה: (מהסס) אבל פניה...
- רגינה: הן צריכות לשתות, פניה.
- פניה: השקי אותן בעצמך. (למישה) בוא הביתה.
- אפרים: מספיק, פניה.

- רגינה: יום שלם השקיתי את הלימונים שלך.
פניה: חבל על המים. אני ממילא אעקור אותם.
רגינה: את מענישה אותי בגללו?
אפרים: מה את רוצה מאיתנו, פניה?
פניה: שתיסעו.
מישה: היא לא מתכוונת ממש. לא עכשיו. לא בזה הרגע.
אפרים: הרי אני רוצה לנסוע יותר משאת רוצה שניסע.
פניה: אז סע. **(בלעג)** סע לבנות את הדירות שלך. אלפי עולים מחכים.
אפרים: אז למה את מוציאה לנו את הנשמה?
פניה: למה? אתה לא רואה איזה מין בן אדם נעשית?
אפרים: אני?! איזה מין בן אדם? מה עשיתי? שדדתי מישהו? רצחתי? עבדתי כל החיים כדי להשאיר לך בית ופרדסים. מאז שנולדת היית חמדת חיי.
רגינה: עזוב אותה.
אפרים: **(בכעס)** אני לא עיוור, רגינה. הייתה כאן איזו תרמית. אנחנו גידלנו אותה בכל כך הרבה אהבה, כדי שהיא תשיב לנו משהו ממנה. עכשיו הקירות נסדקים מן השנאה שלה. **(לפניה)** למה? מה עשיתי לך?
פניה: אתה יודע יותר טוב מכולנו.
אפרים: נכון. אני יודע מה עשיתי. נשארתי כדי לטפל במאמע, וכדי לפייס את האימא שלך - אני לא יודע על מה. כמה נורא. העולם נחרב.
רגינה: **(לאפרים)** תפסיק להתווכח איתה.
מישה: **(לפניה)** אני דווקא אוהב ללכת לאורווה. הפרדות די שמחות לקראתי.
אפרים: **(לרגינה)** אני לא מבין את ההאשמות האלה. מה היא רוצה ממני? **(לפניה)** את השתנית. פתאום יש בך מין רוע שלא הכרנו.
פניה: **(באירוניה)** בי?
אפרים: ואת תשלטי בו ברוע הזה. ולא, אני אזרוק אותך מן הבית ואמכור אותו. אנחנו בני אדם. לא זאבים.
פניה: הבית הזה כבר שלי. אתה לא יכול למכור אותו.
אפרים: הבית הזה שלך כי נתתי לך אותו.
פניה: ועכשיו אתה יכול ללכת.
אפרים: **(בכעס)** את תלכי. לא אני. את תלכי עכשיו לאורווה ותשקי את הבהמות. לכי אל האורווה, אמרתי!
פניה: אני אגיד לך איזה מין בן אדם נעשית. כאן, באמצע החצר הזאת, אתה...
רגינה: **(בצריחה)** הפסיקו כבר! די, הפסיקו!
פניה: אני אפסיק רק כשתלכו. רק כשתצאו מהשער עם מזוודות ארוזות. **(נכנסת בחיפזון הביתה)**
מישה: אני לא יכול לעזוב אותה ככה. כואב הלב. אני אשקה את הפרדות אחר כך. היא לא בוכה, אבל יש לה דמעות. מבול.

מישה פונה אחריה. לפתע יוצאת פניה מן הבית, בידיה ערמת בגדים, כריות וכסתות של אפרים ורגינה, והיא משליכה אותם אל החצר.

פניה: **(בזעם בלתי נשלט)** לכו כבר. לכו. קחו כל מה ששייך לכם והסתלקו מכאן. עכשיו.

השאירו לי רק את הקירות. לך, לך ואל תחזור.
מישה: **(עוצר אותה)** די, פניה!
אפרים: את תסתלקי! עכשיו! את תסתלקי, ולא תחזרי הנה יותר!!
מישה: אל תתקרב אליה! **(מישה מחבק את פניה, ומוליך אותה פנימה)**
אדלה: **(בפתאומיות)** שאני אמות. הלוואי שאני. הלוואי שכבר הייתי... **(משתתקת.)**
אלכסנדר נדדך ומקשיב לה. גם מלכיו מתבונן בה)
אלכסנדר: **(להוריו)** היא רוצה לומר משהו! תקשיבו לה! אולי סוף-סוף משהו יגיד משהו על מה שקורה כאן! **(אך אדלה חוזרת לשתוק)**
אפרים: **(לאלכסנדר)** קח אותה לחדר שלה. **(מלכיו מוציא אותה החוצה)**
אלכסנדר: כשאני רואה מה קרה לה, אני די שמח שלא אהבת אותי.
אפרים: לא עכשיו, אלכסנדר.
אלכסנדר: אני באמת מנסה לעזור, אבא. לפחות בעיה אחת תיפתר, אם נמכור את הפסנתר ואני אסע לווינה. אני לא אחכה כאן עד שהיא תזרוק גם את הדברים שלי החוצה.
אפרים: נדבר בערב. **(אלכסנדר יוצא. אפרים חוזר ופונה לרגינה)** בואי ניסע, רגינה. אי אפשר להמשיך ככה. כל אי הבנה תופחת כאן מיד לשאלת חיים או מוות.
רגינה: בגללך, אפרים. אילו אתה הבלגת, יכולנו כולנו להבליג!
אפרים: שלושים שנה הבלגתי. שלושים שנה ניסיתי. בניתי בית, והוא לא הבית שלי. הילדים האלה זרים לי. הפרדסים האלה לא גדלים אצלי בלב. פעם רציתי להיות רופא. את זוכרת? עכשיו אני מסתובב כאן כבד ועייף, מעלה גירה כמו מוז'יק. לשם זה באנו לכאן? וגם את - מתי ראיתי אותך שמחה? הפנים שלך מעידים עליך. לו עזבנו לפני שנתיים, כל זה לא היה קורה. עכשיו אנחנו כבר מוכרחים לברוח. בואי ונעצור את השיגעון הזה. נברח, וניתן גם לילדים לחיות.
רגינה: איך אני יכולה לברוח איתך? איך אני יכולה בכלל להאמין לך? בנינו כאן בית והולדנו ילדים, ופתאום אתה קם והורס הכל בגלל איזו קפריזה טיפשית. מחר תהיה לך קפריזה אחרת ותהרוס הכל שוב. אני לא מבינה. כל מה שעשינו יחד היה רע?
אפרים: איזו קפריזה? שלושים שנה ניסיתי לחיות כאן.
רגינה: וחיית.
אפרים: חייתי רע מאד.
רגינה: לא נכון. חיינו כמו שחיים. אין בעולם הזה חיים כמו אלה שאתה משתוקק אליהם. לו רק הייתי יודעת לחיות עם הרוע הזה שלה. בגללך היא לא רצתה אפילו לינוק ממני.
אפרים: בגללי?
רגינה: כי אהבת אותה יותר מדי. וכשהיא גדלה, הפנית אליה עורף. אותך היא צריכה לשנוא. לא אותי. אבל עכשיו כבר אין לי ברירה. כנראה שאני כבר לא יכולה להרשות לעצמי להיות רגשנית. אולי אתה תהיה מספיק הגון, ותזכור מה אתה חייב לי. היא לא זוכרת כלום. אני הולכת לארוז את המזוודות. **(אוספת את מה שהשליכה פניה ויוצאת)**

תמונה 5

הערב ירד. השמש שקעה וכוכבים ראשונים כבר זרחו. אפרים יושב על ארגז בחצר, זועף ומתוח. לפתע הוא מבחין ביאנק הלבוש בהידור, נוקש על תריס המרפסת הקטנה, שבתוכה נמצאת מינה.

יאנק: (מבעד לתריס) והנה הבאתי לך משהו מיוחד, מיידעלה. בחתונה לא יגישו לך דבר כזה. (מציע לה קערה) בשבילך שחטתי את האווז. אם הגברת רגינה תדע, היא תצלה אותי בתנור. את היין נשתה בחתונה. לפחות תטעמי. בכל הארץ הזאת לא תמצאי בעל שיבשל לך ככה. אם תרצי, אני מוכן גם למשמש לך קצת בינתיים. מה את אומרת? **מינה:** (מבפנים) אני לא רעבה.

אפרים כמעט מאבד את סבלנותו. הוא שוטף את פניו במי השוקת ולא נרגע.

יאנק: אני יכול למשמש לך גם אם את לא רעבה.
מינה: (מבפנים) תודה. אני צריכה לגמור להתלבש.
יאנק: אני לא יכול להכריח אותך לא ללכת לחתונה עם פייבל ולזר. אבל אני מוכרח להגיד לך שאת עושה טעות גדולה מאד. ביצה קשה הוא לא יודע לבשל, הלזר הזה. והאילים יודע בקושי להפחיד שועלים. תטעמי, נו. תטעמי. את יודעת מה? אם את רוצה להתלבש, אני לא אפריע לך. אני אשב בצד ואסתכל. בשקט. בלי לזוז. איך את מכניסה רגל אל תוך גרב. ואחר כך אל תוך נעל. ואחר כך את הרגל השנייה. והשערות שלך צונחות ככה על הכתפיים. ועל המותניים...
אפרים: יאנק! יאנק! (מינה פותחת את התריס)
יאנק: שיצעק כמה שהוא רוצה. אנחנו בדרך לחתונה.
אפרים: לך ותביא לי מים קרים, יאנק!
יאנק: מצידו הוא יכול למות בצמא.
אפרים: יאנק!
מינה: לך, יאנק.
יאנק: אל תשימי לב אליו. מחר בבוקר הוא לא יהיה כאן.
מינה: (מופתעת) הוא לא יהיה כאן?
יאנק: אימא שלך כבר אורזת בשבילם את המזוודות.
מינה: הם נוסעים?
יאנק: סוף-סוף. אבל אם בכל זאת את מתעקשת, אני מוכן למשמש אותך קצת, לפני החתונה. זה מאד ישמח אותך. הנה אני אכניס יד מתחת לשמלה שלך ותרגישי מאד נעים.
מינה: עזוב אותי.
יאנק: הנה ככה.
מינה: אל תיגע בי!

מינה משתמטת מפניו ויוצאת. הוא יוצא אחריה. אפרים נדרך ומתיישב על הספסל. נכנס לזר ומתיישב לידו. הוא שתוי.

לזר: באשמורת ראשונה נדלקים הכוכבים, ובאשמורת אחרונה הם כבים מאוכזבים. התכוונתי ללכת הערב לחתונה, אדוני, לצטט את מייקובסקי באוזני הנערות. אבל בחצות הלילה הן היו מתכרבלות במיטות שלהן, ומחבקות את הכריות שלהן, ואני הייתי נשאר לבדי, עם פייבל. עצוב. כל כך עצוב. רק את מינה אני אוהב, אדון. רק אותה. והיא הולכת לחתונה עם פייבל! למה? הרי גם אני הזמנתי אותה. אני לא אתרפס יותר לפנייה. אני אלך לחתונה רק אם אני החתן והיא הכלה.

אפרים: שתית יותר מדי. **(שופך על ראשו של לזר מים מדלי)** די, די. כבר לילה. לך לישון.

לפתע נכנס יאנק במרוצה.

יאנק: הנה אתה, אדון. חיפשתי אותך. עכשיו החיים שלי בידיים שלך. אני רוצה את מינה. כן. את מינה. כבר אי אפשר ככה בלי אישה. אני עוד מעט בן ארבעים. דבר עם רוזה בשבילי, אדון. אני מתחנן לפניך. תשע שנים עבדתי בשבילך, אני אעבוד עוד תשע. **(כורע על ברכיו ומנשק את נעליו של אפרים)**

אפרים: השתגעת?! עזוב את הנעליים שלי. **(הודף את ידיו)**
 יאנק: תראה מה נהיה ממני. אני בן ארבעים ואני בוכה. אין לי בושה לנשק נעליים. מינה. מינה. עוף מרוט היא עשתה ממני. בכל פעם שאני אומר לעצמי די, אני רוצה אותה עוד יותר. **(בוכה)**

אפרים: אתה יצאת מדעתך, יאנק. שניכם יצאתם מדעתכם. **(יוצא לעבר המחסן)**
 יאנק: אני רוצה את מינה.

לזר נשכב על הספסל. רגינה ששמעה את יאנק, יוצאת אל המרפסת הגדולה.

רגינה: מה קרה, יאנק? למה אתה צועק ככה באמצע הלילה?
 יאנק: אני רוצה את מינה, גברת.
 רגינה: את מינה? **(שוב אותו הכאב)** היא הלכה לחתונה.
 יאנק: אני רוצה את מינה!
 רגינה: ראית את אפרים?
 יאנק: את מינה אני רוצה. את מינה.
 רגינה: לך לישון. עובדים בבוקר. **(יוצאת)**
 יאנק: לא בבוקר. עכשיו. בשביל הלילה. אפילו החמור שלכם מצא לו אתון באורווה. אני לא יותר חמור ממנו! איך אפשר לחיות בשממה הזאת בלי אישה שתעשה קצת מתוק בלילה? שיהיה חשק לחיות. קצת חשק. ברחתי משם, כי שם אסור היה להסתכל על נשים. באתי לכאן, והן לא מסתכלות עלי. זה נגד הטבע. נגד החיים. נגדי! רימו אותי. שום דבר לא השתנה כאן. מנוולות הנשים. מנוולות. אם אף אחת לא רוצה אותי, אז שימותו. כולן. שיתייבשו השדיים שלהן. שיתפוררו השערות שלהן. שירקב להן הבשר. **(יוצא במרוצה)**

נכנסת מינה. מסתכלת סביב. לזר פונה אליה.

לזר: זו את?
 מינה: **(בבהלה)** מה אתה רוצה ממני?
 לזר: את יכולה ללכת לחתונה עם פייבל, אם את רוצה. אבל כדאי שתדעי שאני משורר. שאני כותב שירים לאדמה. שירים לאישה. ובלי האהבה שלך השירים שלי עקרים. עזוב אותי. אני ממהרת.
 לזר: אבא שלי היה אומר תמיד שחזן שלא יודע מהי אהבה, גרוע יותר מחזן אפיקורוס. קל וחומר משורר, שגם הוא חייב לאהוב כדי לכתוב. ואם לא תאהבי אותי, הרי השירה העברית החדשה תינזק ללא תקנה.
 מינה: אני מבקשת ממך. אני עסוקה עכשיו.

- לזר: **(בכאב)** כנראה שאני מגוחך בעיניך כמו השירים שלי. מה?
- מינה: לא עכשיו. **(נכנס פייבל מוכן לחתונה)**
- פייבל: **(בהמהומ)** חיפשתי אותך בחדר שלך, והנה את מחכה לי כאן.
- לזר: מה יש בו, בפייבל, שאין בי?! **(לזר יוצא)**
- פייבל: **(אחריו בהמהומ)** לי יש ראש על הכתפיים. **(למינה)** את כל כך יפה. השמלה שלך כל כך יפה.
- מינה: **(בתחינה)** לך. אני לא באה איתך. בבקשה, לך.
- פייבל: **(בהמהומ)** אבל למה? התלבשתי. הסתרקתי.
- מינה: לך. בבקשה.

הוא מהסס רגע, ואחר כך יוצא נעלב. היא חוזרת אל אחורי המחסן, ומגלה את אפרים הממתין לה.

- אפרים: מינה.
- מינה: סוף-סוף. התלבשתי בגלל החתונה. לא רציתי ללכת, אבל אימא שלי התעקשה. ופתאום כולם נטפלו אלי.
- אפרים: את בסדר?
- מינה: כן. בסדר גמור. רק שפתאום שמעתי שאתם נוסעים, ואנחנו נשארות.
- אפרים: חיפשתי אותך. רציתי לספר לך. להתנצל. אתמול לא היה לי אומץ להתקרב אליך.
- מינה: לא, לא. עכשיו אתה כאן והכל בסדר. רק שאני לא יכולה להישאר. לא דיברתי עם אימא שלי, אבל אין לי מה לעשות בין האנשים האלה. לא נולדתי לנקות בתים כל החיים שלי. בעצם רציתי להגיד לך שגם אני הצטערתי מאד אתמול. אני כל כך טיפשה עד שאני אומרת לך את האמת. אבל גם אתה אומר לי את האמת. ככה אני מרגישה. ואתה בטח לא טיפש.
- אפרים: אני בכלל לא בטוח. לולא הייתי טיפש, זה לא היה קורה. זה לא היה צריך לקרות. לא יכולתי לסלוח לעצמי.
- מינה: לא. זה לא ככה. זו אני שלא הייתי צריכה להגיד לך לא. לכן הצטערתי. אני מקווה שלא בגלל זה אתה נוסע, כי זאת לא הייתה האמת. אני דווקא רציתי שזה יקרה. אבל אמרתי לא, כי פחדתי. תמיד אמרו לי שלפני הפעם הראשונה צריך להתכונן קצת. למרוח וזלין, או משהו, ואני האמנתי. אתה רואה כמה אני בורה וטיפשה. **(צוחקת)**
- אפרים: לא. את בכלל לא טיפשה. יש בכך יותר חן מאשר בכל הארץ הזאת. את יודעת לאהוב כמו שאנחנו כבר שכחנו. **(מריח)** האוויר מלא פתאום ריח משונה. כמו של סחלב. לא?

- מינה: **(צוחקת)** זה הפצ'ולי מן הצוואר שלי. קניתי את זה עוד בפלונסק. אף פעם עוד לא השתמשתי בו. היום שמתי לי קצת. לא רציתי להריח כמו כולם. **(בנחישות)** אני מוכרחה לנסוע איתך. אני לא אבקש ממך לעזוב את אשתך. אני אהיה נאמנה לך. אני צריכה רק חדר. אני אוהב אותך תמיד. אני אעשה הכל בשבילך. **(מסירה את חולצתה)**
- אפרים: **(נרתע)** לא, מינה. זה לא הוגן מצידך. מחר בבוקר אנחנו נוסעים. הבטחתי לרגינה שנצא מוקדם. בואי ונהייה הגיוניים. זה ממש טרוף. נשבעתי לעצמי. אני אחזור בעוד כמה ימים לבקר. רגינה הציעה לאימא שלך להשגיח על מאמע, וגם פניה הסכימה. לא יכולתי לומר שום דבר. **(היא מצמידה את ידיה לגופה)** כמה שאת דקה ורכה. כמו

שיבולת ירוקה. אל תיעלבי. בבקשה, חכי כמה ימים.

אך אפרים נכנע לתאוותו. הוא מחבק ומנשק את מינה. היא פורמת את כפתורי חולצתו. לפתע נכנס לזר ועומד לפני המרפסת הקטנה, דף בידו. הוא חושב שמינה נמצאת במרפסת, והוא ומדקלם לעברה בקול חוצב להבות:

לזר: לא אל עיניך כמהתי,
לא אל שפתייך צמאתי,
לא בחיקך אצנן להט פי.

לא בין שדייך אתנחם,
לא בין רגלייך אתייחם,
לא את מרגוע ללבי.

עוד הוא מדקלם, נכנס מישה, בידו פנס. כעבור רגע נכנסת גם רגינה.

מישה: לזר!!
לזר: אך יש עוד אישה בדמותך,
אי שם אהובה בת גופך,
על אדמת הארץ הזאת מחכה לי.
רגינה: (קוטעת אותו) לא תהיה לנו מנוחה הלילה הזה? הוא שתה. תתבייש, לזר. (למישה)
קח אותו למיטה שלו.

מישה נוטל את לזר וגורר אותו החוצה.

אפרים: (ממהר לרכוס את כפתוריו) התלבשי, מינה. מהר.
מינה: לאיפה?
אפרים: אני תקף אחזור.
מינה: לא. חבק אותי. אין לי לאן ללכת בלעדיך.
אפרים: מינה. (היא מחבקת אותו בכוח)
רגינה: (מבחינה בצלליות בחשכה) אפרים?! זה אתה? אפרים!?

לפתע נכנסת רוזה, המחפשת את מינה.

רוזה: אני לא מבינה לאן מינה נעלמה, גברת. כמעט גמרתי לארוז את המזוודות, ופתאום ראיתי את פייבל במטבח. היא אמרה שהיא הולכת איתו לחתונה.
רגינה: (בחרדה) היכנסי מיד הביתה. מיד!
רוזה: אני מקווה שהיא לא הלכה עם יאנק.
רגינה: היכנסי מיד, אמרתי.
רוזה: מה קרה?
רגינה: היא לא כאן!

רוזה המופתעת פונה הביתה. בינתיים מנסה אפרים להשתחרר מידיה של מינה.

מינה: אתה לא יכול לעזוב אותי ככה עכשיו. האבק יכסה אותי כאן בלעדיך.
 אפרים: את שורטת אותי. חזרי לחדר שלך. (מכפתר את כפתורי חולצתו)
 מינה: (נצמדת אל רגלו) לא. אל תלך.
 רגינה: אפרים!

אפרים משתחרר מידי מינה, אך מקטורנו נשאר אצלה. הוא מתעשת ומתקרב אל רגינה.

אפרים: (לרגינה) מה קרה? למה את צועקת ככה?
 רגינה: אתה לא נכנס יותר הביתה, מנוול.
 אפרים: מה את רוצה ממני? הכלבים נבחו. רדפתי אחרי שועל ליד הלול.
 רגינה: עוד מילה ואני מקיאה מן השקרים שלך.
 אפרים: מספיק, רגינה.
 רגינה: אתה כבר לא בן עשרים ולא בן שלושים. ואין בך את מה שהיה בך פעם. אני יודעת את זה טוב מכולם. וגם אותה אתה מרמה.
 אפרים: (בכעס) את מי אני מרמה? מי זה אותה?
 רגינה: אל תתחיל עכשיו להצטדק.
 אפרים: מה עשיתי? מה ראית?
 רגינה: ואל תבקש סליחה, כי אני לא רוצה לסלוח.

היא מתרחקת וסוטרת לו. הוא אווז בה ומחבק אותה עד שהיא נרגעת.

אפרים: די, רגינה. די.
 רגינה: (מתייפחת) אני לא יודעת מה קורה לי. אני נעשית משוגעת מרוב פחד. אני לא רוצה לאבד אותך, אבל אתה יוצא בלילה, ומשאיר אותי בבית, ואני יודעת ששום שועל לא נכנס לחצר. מה אני יכולה לחשוב? כשאתה נעלם, המחשבות רצות. מה אני יכולה לעשות כדי להחזיר אותך אלי? אין בי מה שהיה בי פעם. כל מה שהיה בי השקעתי בך ובבית. לא מגיע לי עונש על הנאמנות שלי.
 אפרים: די, רגינה.

רגינה: תגיד לי שאני הוזה. שלא ראיתי אפילו צל. שלא הייתה שם אף אחת ליד המחסן. תגיד לי שאתה לא מתכוון לעזוב אותי. בגללך נעשיתי כל כך קטנונית וחטטנית. לא פלא שאתה רוצה להסתלק. (מחבבת אותו)
 אפרים: לא הייתה שם אישה. זה היה רק חלום רע. הזיה. בואי נכנס. בבוקר נתעורר ונגלה שכל החלומות הרעים נגזזו. שהסוסים רתומים לעגלה, ואנחנו צריכים רק לעלות ולנסוע.

מישה חוזר.

מישה: אני רואה שהכל חזר למקומו בשלום. אפשר ללכת לישון. מה?
 אפרים: כן. אפשר.
 רגינה: אני לא חושבת שאני רוצה ללכת לישון. יותר טוב שניסע.
 אפרים: עכשיו? באמצע הלילה?
 רגינה: המזוודות כבר ארוזות.

אפרים: עבדת כל היום. את לא רוצה לנוח קצת?
 רגינה: ננוח בתל אביב. לך לרתום את הסוסים, מישה. תגיד ללזר ופיבל שיעמיסו את המזוודות.
 אפרים: רגינה.
 רגינה: לא, לא. אנחנו נוסעים עכשיו. **(בקול רם)** אנחנו נוסעים, פניה. אלכסנדר! אנחנו נוסעים.

רגינה נכנסת הביתה. אפרים נכנס אחריה. מישה המופתע נשאר לבדו בחצר. כעבור רגע הוא ממחר אל חלון חדרה של פניה.

מישה: **(בהתרגשות)** הם נוסעים, פניה. הם נוסעים. עכשיו. עכשיו. הם נוסעים עכשיו. **(פניה יוצאת. הוא מחבק אותה)** ידעתי. אמרתי לך. הרי ראיתי חסידות. אני הולך לרתום את הסוסים שלהם. **(ממחר לעבר המחסנים)** לזר! פיבל! קומו. קומו. הם נוסעים! לזר! הם נוסעים. מעכשיו אתם עושים כל מה שאני אומר לכם. אני, ולא אחר. שימו שק של שעורה בעגלה, ושני כדים של מים. קומו! על הרגליים! לעבודה! **(פוגש את מינה היוצאת המחסן, ופונה אליה בצהלה)** הם נוסעים! **(יוצא)**

מינה האוחזת במקטורנו של אפרים חוזרת אל הבית, אך נתקלת בפניה. זו לוקחת ממנה את המקטורן. מינה נכנסת הביתה וחולפת על פני אפרים היוצא מן הבית, תיק נסיעה בידו. הוא מבחין בה ונבוך, מתקרב אל פניה ולוקח ממנה את מקטורנו, ואחר כך פונה אל רגינה הנמצאת עדיין בבית.

אפרים: עזבי אותו, רגינה. שיעשה מה שהוא רוצה. אנחנו יכולים לנסוע מכאן גם בלי ברכת הדרך שלו. **(היא מתמהמהת)** הוא יהיה בסדר. הוא לא מסוגל לעשות לעצמו שום דבר. נו, רגינה. עוד רגע, ואני עולה על העגלה בעצמי.

רגינה יוצאת נושאת את תיקה, וכן כמה כריות וכסתות.

אפרים: להתראות, פניה.
 פניה: **(בקור)** להתראות.

לפתע מתקרבת אליהם מינה, נושאת מזוודה בידה.

מינה: סליחה, גברת. סליחה, אדון. חשבתי שאולי יש עוד מקום בעגלה, ואני אוכל לנסוע איתכם.
 רגינה: **(מתקשה להגיב)** אני לא מבינה.
 מינה: מצאתי עבודה בתור מלצרית באיזה בית קפה. אימא שלי תטפל במאמע.
 רגינה: רק רגע. אני באמת לא מבינה.
 אפרים: **(לרגינה)** היא יכולה לשים את המזוודה שלה מתחת למושב.
 פניה: אני צריכה אותה כאן.
 אפרים: בשביל מה?
 פניה: רוזה תעבוד בניקיון, והיא תשגיח על מאמע.
 אפרים: רוזה יכולה גם להשגיח על מאמע.
 פניה: אני רוצה אותה כאן. נחתן אותה עם לזר או יאנק, והיא תהיה מסודרת.

- מינה: את לא צריכה לדאוג לי. אני יודעת להסתדר בעצמי.
פניה: אני רואה שאת יודעת.
אפרים: **(לפניה)** את בטוחה שאת צריכה אותה?
רגינה: **(לאפרים)** אולי בכל זאת היא תישאר?
אפרים: יש מספיק מקום בעגלה.
פניה: **(לרגינה)** אל תגידי אחר כך שלא ידעת שום דבר.
אפרים: **(לפניה)** אם היא רוצה לנסוע איתנו, היא תיסע. למה לא? **(נוטל ממינה את מזוודתה. אלכסנדר יוצא למרפסת)**
פניה: את עיוורת, אימא? את לא רואה מה הוא זומם מתחת לאף שלך?
רגינה: אני לא רוצה לשמוע עכשיו שום דבר. אנחנו נוסעים.
פניה: את לא מבינה שהוא רוצה שהיא תיסע איתכם כדי שהוא יוכל להמשיך...
אפרים: מספיק, פניה!
פניה: אני לא אתן לו לקחת אותה. אני ארדוף אחריהם לכל מקום. מי הוא חושב לו שהוא?
(לאפרים) תצטרך להרוג אותי לפני שתניח עליה יד.
אפרים: פניה!
פניה: **(למינה)** אל תלכי איתו, טיפשה. הוא יבגוד בך בדיוק כמו שהוא בגד בנו.
אפרים: מי בגד בך? על מה את מדברת? מתי בגדתי בך?
רגינה: הוא אף פעם לא בגד באף אחד. אנחנו נוסעים.
אלכסנדר: הוא ייסע. הוא ייסע בלעדיך. **(לאפרים)** אתה תהיה מרוצה רק כשהיא תמות מצער?
רגינה: **(בכעס)** די! אף אחד לא ימות מצער. **(לפניה)** את תמיד מעקמת כל דבר כדי להוציא אותי מדעתי. בוא וניסע מכאן, אפרים.
אפרים: היא רוצה לנסוע איתנו לתל אביב. זה הכל.
אלכסנדר: **(לרגינה)** שייקח אותה. שייסע. את לא מוכרחה לנסוע איתו. לא מגיע לו. לך בטח לא מגיע איש כזה לידך.
אפרים: שתוק כבר!
- אלכסנדר: ואני עוד רציתי להרוג את עצמי בגללך. איך יכולתי להיות כל כך טיפש? לולא פחדתי ממך כל החיים שלי, הייתי היום בן אדם אחר לגמרי. אני כל כך שמח שאתה מתבזה ככה. **(לרגינה)** אם תיסעי איתו, אני לא אזיל דמעה אחת על הצער שלך.
רגינה: אף אחד לא יצטרך להזיל דמעה. אנחנו נוסעים. כשנגיע לשם, אני אעשה סוף לכל הצער.

אלכסנדר יוצא.

- אפרים: **(למינה)** עלי ושבי מאחור. **(פונה לצאת. רגינה ומינה פונות אחריה. נכנסת רוזה)**
רוזה: **(למינה)** הנה את. איפה היית? מה זאת המזוודה הזאת?
מינה: אני נוסעת איתם.
רוזה: מה זאת אומרת? את דיברת איתי? אני הרשיתי לך? **(לרגינה ואפרים)** ואתם לוקחים אותה? אני באמת לא מבינה.
מינה: אני לא נשארת כאן. יש לי חיים משלי ואני רוצה לחיות אותם.
רגינה: אני מבקשת שתעשה משהו, אפרים!
רוזה: את לא נוסעת לשום מקום. **(בכעס לאפרים ורגינה)** ואתם התכוונתם לחטוף אותה? היא עוד ילדה. אין לה שם אף אחד. ומה איתי? לא איבדתי מספיק בחיים שלי?

- (למינה)** עוד מילה אחת ואת מקבלת ממני...
- מינה: האדון הבטיח למצוא לי עבודה בבית קפה. אני אעבוד ואלמד.
- רוזה: האדון הבטיח לך? **(לפתע היא מבינה, וחוטפת מאפרים את המזוודה)** רק רגע. אתה דיברת איתה, אפרים? מאחורי הגב שלי? וגם הבטחת לה?
- רגינה: די כבר! מספיק!
- אפרים: לא הבטחתי. בסך הכל אמרתי לה ש...
- מינה: בבקשה, אדון. אתה הבטחת.
- רגינה: הוא אמר שהוא לא הבטיח!
- רוזה: על מה בכלל דיברת איתה? למה? **(למינה)** וגם את כבר בטח הבטחת לו כל מיני הבטחות? אל תגידי לי שבשבילו שמת את הבושם הזה. **(לרגינה)** זה מה שלא רצית שאני אראה.
- מינה: **(לאפרים)** אתה הבטחת.
- אפרים: אמרתי שאני אנסה לעזור. זה הכל.
- רוזה: שתנסה לעזור? כבר שמעתי אותך פעם אומר שאתה מנסה לעזור. אף אחד בעולם לא יודע כמוני מה קורה לאישה צעירה שאתה מבטיח לה עזרה בחצר חשוכה.
- רגינה: **(בכעס)** אף אחד לא הבטיח לה שום דבר בשום חצר חשוכה! אני לא רוצה יותר לשמוע אף מילה! אנחנו יוצאים, אפרים. עכשיו! לפני שאני משתגעת ושורפת את הבית! **(נוטלת את מזוודתה ויוצאת. אפרים יוצא אחריה)**
- מינה: רציתי לנסוע איתם. הם הסכימו. זאת הייתה התקווה היחידה שלי.
- רוזה: **(למינה)** את לא תראי אותו יותר בחיים שלך. אפילו אם אני אצטרך להחביא אותך מתחת לאדמה. בטח לא הוא. כשאני רק רואה אותו נוגע בך, אני מרגישה את הציפורניים שלו בבשר שלי.
- מינה: אני לא כמוך. הוא היה מקיים כל מה שהוא הבטיח לי.
- רוזה: אני מה שאני, מפני שהוא לא מקיים מה שהוא מבטיח. ותסגרי את כל הכפתורים בשמלה שלך. את לא האישה היחידה בעולם שיש לה שדיים!! **(מוציאה אותה החוצה)**

לפתע נכנס מלכיר אל המרפסת הגדולה וקורא אחרי אפרים ורגינה.

- מלכיר: אדון, אדון! היא רוצה להגיד משהו. אדון! היא לא יודעת מה יהיה איתה עכשיו.
- (לפניה)** ככה הולכים? הכי טוב לשתוק. זקן שרוצה לחיות, צריך ללכת על בהונות הרגלים. כשהוא אומר שטויות, צוחקים. כשהוא אומר אמת, משתיקים אותו. **(יוצא)**
- מישה: **(נכנס ופונה אל פניה)** הם נסעו. הסוסים שלהם צהלו. שמעת? זה סימן טוב. הם אפילו לקחו את התמונות שצילמתי. הכל יהיה בסדר עכשיו. נשארנו יחד. אנחנו בעלי הבית ויהיו לנו סוף-סוף ילדים. והילדים שלנו יהיו צחקניים. ונהיה סוף-סוף שמחים.
- (היא חונקת את בכייה)** למה את בוכה, פניה? **(היא יוצאת. הוא יוצא אחריה)**

תמונה 6

- למחרת אחר הצהריים. השמש עדיין ברום השמים, והחום כבד מנשוא. יאנק יושב ליד המחסן ומטליא שקי יוטה. לזר ופייבל נושאים את פסנתרו של אלכסנדר דרך החצר.
- לזר: **(עוצר בכעס)** אני לא רוצה לשמוע אותך יותר. גם אנחנו עוזבים היום. עוזבים! פניה

ממילא תזרוק אותנו מחר.
פייבל: **(מהמהם)** אני הולך עם רוזה ומינה לאן שילכו.
 לזר: אנחנו לא הולכים אחריהן לשום מקום.
פייבל: **(מהמהם)** היום אני גם מבקש ממנה להתחתן איתי.
 לזר: היום? אחרי שהיא בכתה כל הלילה? היו צריכים לשפוך עליה בקבוק שלם של חומץ כדי שהיא תוכל לנשום.
פייבל: כן. דווקא היום.
 לזר: השדכן הכי עלוב בפלונסק היה חוסך לך את צער התשובה שלה.
פייבל: **(פגוע)** אתה אומר את זה כי אתה רוצה אותה לעצמך. ואם ככה, אז גם תסחב בעצמך.
(נוטש את הפסנתר ויוצא)
 לזר: **(ליאנק)** אולי תיתן יד להרים את הפסנתר על העגלה?
 יאנק: אם אני אתן לך יד, אתה בטח תחטוף אותה. הכל חוטפים כאן. הכל. לו יכולתי הייתי חוזר לפלונסק עוד היום.

נכנסים אלכסנדר, פניה ומישה. אלכסנדר אווז מזוודה בידו.

פניה: ביקשתי שתזדרזו, לזר. אנחנו ממהרים.
 אלכסנדר: גם הפסנתר הוותיק והטוב הזה נאנח. הבת של הרופא בטח תעקור את המיתרים שלו, ותתלה עליהם כביסה.
 פניה: יותר מהר, לזר. **(למישה)** ביקשתי שתוציא אותן מהבית. אפילו אם צריך לשאת אותה החוצה בידיים.
 מישה: היא כבר לובשת נעליים. **(לאלכסנדר)** שכחת לחתום כאן. **(מושיט לו נייר)** וכאן.
 פניה: קודם תקרא. זה שטר המכר של הלימונים שלך, וזה הויתור על זכויות המים בבאר.
 אלכסנדר: מה אני יכול לעשות בווינה עם מי באר בפלסטינה? **(חותם)**
 פניה: לטבוע בהם.
 מישה: **(צוחק)** פניה...
 אלכסנדר: אני לא אטבע אפילו אם יקשרו אותי למשקולת. הבוקר הסתכלתי בעצמי בראי, ולא הרגשתי אפילו תחילה של בחילה. אני לא סתם משלה את עצמי. אני אנגן. קונצרטים עם תזמורות. בעוד שנה אחזור למסע הופעות ואוויר לך על כל מה שאת חייבת לי.
 פניה: אל תוותר לי על שום דבר. אני אשלם לך עבור כל דונם וכל עץ עד הפרוטה האחרונה. תוריד את רוזה ומינה במושבה, ותחכה עד שהן יצאו בעגלה של הדואר.
 אלכסנדר: בסדר.
 פניה: ושלא נדע בכלל לאן הן נוסעות.
 אלכסנדר: בודאי.
 פניה: **(למישה)** כמה זמן לוקח לה לנעול זוג נעליים? **(מישה פונה לעבר הבית)**
 אלכסנדר: אני מצטער שאני שמח כל כך להיפרד ממך.
 פניה: אני דווקא שמחה.

לפתע חוזר פייבל, מהמהם בהתרגשות ומצביע לעבר אפרים הנכנס אל החצר רכוב על אופניים. כולם נדהמים. הוא עוצר, מניח את האופניים ושוטף את פניו בשוקת.

אפרים: מה קרה לפסנתר?

- אלכסנדר: מכרתי אותו לרופא. אני נוסע לווינה.
 אפרים: זה הפסנתר של מאמע.
 אלכסנדר: הייתי צריך כסף לנסיעה.
 אפרים: **(לפניה) שלום.**
 לזר: **(ברגש) אין לך לב, אדוני. ואם יש לך, אין בו נשמה. אתה ידעת כמה אני אוהב אותה.**
 התוודיתי בפניך. זאת הייתה גזילה בזויה. וגם אם לא תפטר אותי, אני לא אשאר כאן.
 כי המקום הזה עכשיו טמא בעיני. וגסות הרוח שלך, אדוני, איננה ראויה אפילו
 למקאמה של משורר זוטרי כמוני. אדוני! **(יוצא בכעס)**
 פייבל: מנוול. מלוכלך. אני לא עובד בשביל גנב כמוך. **(יורק על האדמה ויוצא בעקבות אחיו)**
 אפרים: אני רואה שהשמועה כבר עשתה לה כנפיים.
 פניה: **(ליאנק) בוא הנה, יאנק.**
 יאנק: **(מציית לפניה, אך פונה לאפרים) אדוני. אדוני. אדוני! (אך אין לו מילים, והוא יוצא החוצה ביבבה)**
 אפרים: גם הוא?
 פניה: כולם.
 מישה: **(לאלכסנדר) אני אעזור לך. (שניהם אווזים בפסנתר ונושאים אותו לעבר השער)**
 אפרים: **(לאלכסנדר) אולי תחכה כמה ימים?**
 אלכסנדר: מה?
 אפרים: אני עוזב. אני לא אהיה כאן יותר. אימא ודאי תחזור הנה היום או מחר ו...
 אלכסנדר: **(נדהם) סליחה?!**
 פניה: הוא מכר לי כל מה שהשארתי לו. הוא לא יכול להישאר כאן יותר.
 אפרים: מכרת לה? למה? הרי אין לי משהו אחר להשאיר לך.
 פניה: הוא לא רוצה ממך שום דבר. עלה על האופנים וסע.
 מישה: **(לאפרים) בבקשה.**
 אלכסנדר: אתה עוזב את אימא, ומבקש ממני להישאר איתה?!
 אפרים: רק כמה ימים.
 אלכסנדר: אני לא מאמין. הרי החיים שלי תלויים בנסיעה הזאת. אתה מצפה ממני לדחות אותה בגלל איזו הרפתקה מרומן למשרתות?
 פניה: לך מכאן, אבא. כל רגע שאתה נשאר כאן, יפריד בינינו עוד עשר שנים.
 אפרים: וינה תחכה לך עוד יום או יומיים. היא לא רק אשתי. היא גם אימא שלך. כשהיא תגלה שעזבתי, היא עלולה...
 פניה: **(לאלכסנדר) אל תענה לו. קח את הפסנתר ולך.**
 אלכסנדר: איך אתה יכול לבקש ממני דבר כזה? אתה תוקע לה סכין בגב, ומתלונן שאני לא נשאר לחבוש את הפצע?
 פניה: לך איתו, מישה.
 אפרים: חשבתי שדווקא אתה תהיה רגיש יותר לצער. אפילו של ההורים שלך. אפילו אם נדמה לך שהם יצאו מדעתם. אפילו אם.
 אלכסנדר: די. תשתוק! אתה לא תשלח אלי את היד הגסה שלך ברגע האחרון. אני כבר בדרך. כבר נסעתי. אני כבר רחוק. ברחתי בלי לספר לה, ואני לא אהיה אשם בסבל שלה. אתה יכול עכשיו רק להשקיף על האבק שיעלו עקבי הנעליים שלי.

הוא נוטל את מזוודתו ויוצא דרך השער. אפרים פונה לעבר הבית.

פניה: היא כבר נסעה.
 אפרים: לאן?
 פניה: אמרתי שהיא נסעה. (אפרים מהסס רגע, אך ממשיך בדרכו. פניה נוטלת קלשון השעון על קיר המחסן, וחוסמת את דרכו) אתה לא תכנס יותר אל הבית הזה. (הוא מנסה להיכנס) היזהר, אבא!
 אפרים: אני רוצה להיות בטוח שאני מבין מה את עושה, פניה. הרי אין כאן עץ שצריך לנטוע, או מת שצריך לחפור לו קבר.
 מישה: די, פניה. די, בבקשה.

היא שומטת את הקלשון.

אפרים: כנראה שהייתי תמים מדי. תמיד ראיתי רק כמה את יפה. לא תיארתי לעצמי מה מסתתר בך. בתוך החזה הזה. בתוך הבטן. הרי אם תניקי פעם ילד, הוא יקיא את החלב שלך. (למישה) אני לא מבין איך נכנסת לילה-לילה למיטה שלה. לא יתכן שהיא נישקה אותך ונשארת חי. (לפניה) איזו מין אישה את? בבהונות הרגלים שלי אני מרגיש יותר משאת מרגישה בלב שלך.
 פניה: אתה יודע בדיוק איזו מין אישה אני, ומה הרגשתי כל החיים שלי, וכמה הרגשתי. מה שאתה רואה בי עכשיו, זאת השנאה שלך.
 אפרים: בי לא הייתה אף פעם שנאה כזאת.
 פניה: ועכשיו אתה תיקח את השנאה שלך ותלך. האדמה הזאת שלי. כולה. אנחנו לא נוכל אפילו להיות עליה שכנים.

לפתע נכנסות רוזה ומינה, מזוודות בידיהן. הן נדהמות לראות את אפרים.

אפרים: חכו רגע.
 פניה: תן להן ללכת.
 אפרים: מינה! (אך רוזה מאיצה בה לעבר השער)
 פניה: (אוחזת בו) מה יש בה בעלובה הזאת, שיצאת מדעתך בגללה? בסדר, אבא. בבקשה, אבא. אני מוכנה שתישאר. אני רוצה שתישאר. אני אעשה בשבילך כל מה שתרצה.
 אפרים: מינה! (פניה מחבקת אותו)
 רוזה: אל תתקרב אלינו. (למינה) אמרתי לך לא להסתכל עליו!
 אפרים: (לפניה) תני לי ללכת. בבקשה. הסתובבתי כל הבוקר סהרורי מול הים, ופתאום הבנתי מה קרה לי במקום הזה. ואז רצתי וקניתי את האופנים האלה מאיזה ילד.
 פניה: מה יש כאן להבין? אתה אבא שלי. אני הבת שלך. אנחנו צריכים להמשיך לחיות על האדמה הזאת.
 אפרים: אני יודע. אני יודע שאין הרבה הגיון במה שעשיתי בימים האחרונים, אבל כנראה שההגיון כבר לא כל כך חשוב. (מתנתק מפניה) אני מוכרח ללכת איתה.

פניה מוותרת. גרונה נחנק מדמעות. מישה אווז בה ומנחם אותה. אפרים מתקרב אל מינה.

מינה: ההגיון אולי לא חשוב בשבילך. אבל לי כבר לא נשאר משהו אחר.
 רוזה: אמרתי לך לא לדבר איתו. עכשיו אני אדבר בשבילך.
 מינה: אני אדבר כמה שאני רוצה.

- אפרים: לא חזרתי כדי לראות אותך הולכת. נצא מכאן עכשיו, לאור היום, בעגלה רתומה לשני סוסים. אף פעם לא הרגשתי כל כך בטוח במה שאני עושה. **(אוחז בה)** עכשיו אתה אומר שאתה בטוח. אבל בלילה נסעת בלעדי. מינה: אל תעני לו. כל מילה שלך רק מעודדת אותו. רונה: אני לא אעזוב אותך יותר. אפרים: גם לי הוא הבטיח שהוא לא יעזוב אותי. והוא באמת קיים. הוא לא עוזב אותי. מינה: אל תתקרב אלי. אפרים: לא, מינה. את לא מבינה. רונה: היא אמרה לך לא להתקרב אליה. מינה: אני מבינה הכל. וכשאני אומרת לא, אז לא. אפרים: ממה את מפחדת? שיגידו מה שיגידו. מינה: אתה לא מבין שום דבר. לא אכפת לי מה שיגידו. אני רוצה לחיות את החיים שלי כמו שאני יכולה. כמו שמגיע לי. מְתִי אתמול בלילה. אני לא רוצה למות ככה שוב. רונה: די, מינה. די. כבר אמרת יותר מדי. מינה: כשעזבת אותי, רצתי למטבח כדי לשפוך חומצה על הפנים שלי. לגרד את העור שלי בסכין כדי לא לרדוף אחריו. אפרים: לא תצטרכי יותר לרדוף אחריו. את לא רואה כמה אני אוהב אותך? הסתכלי בלב שלי. הסתכלי. **(אוחז בידה)** רונה: **(בכעס)** מה היא כבר יכולה לראות בו? שתרמה אותה ותבזה אותה ותזרוק אותה. **(למינה)** אל תהיי טיפשה כמוני. אפרים: את תבואי איתנו. רונה: אני ואתה והילדה שלי?! אתה חושב שהעיניים האלה יוכלו לראות אותה בידיים שלך? אפרים: אני רוצה להתחיל חיים חדשים, רונה. רונה: כמה פעמים אפשר להתחיל חיים חדשים, אפרים? אפרים: גם לה יהיו חיים חדשים. **(למינה)** נעלה על האנייה הראשונה שתפליג. לא נחזור הנה. מינה: אני רוצה להאמין לך. אני רוצה. אבל איך אני יכולה? אפרים: יהיה מה שיהיה. נפליג באנייה. בסירה. אפילו בקליפת אגוז. נגיע לאן שנגיע. רונה: עזוב אותנו. עזוב אותנו!

אך אפרים איננו מוותר. לפתע נשמע קולו של אדלה המקרטעת על מקלה על המדרגות. מלכיו יוצא אחריה.

- אדלה: אפרים! אפרים! **(אפרים מרפה ממינה)** חזור הביתה, אפרים. אתה שומע אותי? לך ולבש את בגדי העבודה ונעל את המגפיים. בבקשה, אפרים. **(למלכיו)** עזוב את המקל שלי. מלכיו: תני לו ללכת. אפרים: אני הולך, מאמע. אולי לא תראי אותי שוב. אני מקווה... אדלה: לך לאורוה, אפרים. לך ורתום את הסוסים למחרשה, לפני שאני מכה אותך במקל. אני מכירה אותך מאז שנולדת. כבר מזמן הייתי צריכה לשבור את העצמות שלך. אפרים: להתראות, מאמע. אדלה: ראיתי. ראיתי הכל! ראיתי אותך איתה **(עם רונה)**, וגם איתה **(עם מינה)**. ראיתי ואני לא אשתוק יותר. עכשיו אתה תחזור לעבוד.

היא מנופפת לעברו במקל. ריזה ומינה מנצלות את ההזדמנות ונמלטות.

אפרים: את יכולה לומר כל מה שאת רוצה. אני...
 אדלה: **(בתחינה)** חזור הביתה, אפרים. לפני שיהיה מאוחר. אם תעזוב עכשיו, האדמה לא תרצה להיות לך קבר. אל תהרוס הכל. אל תחריב הכל. אני רוצה שתהיה לידי כשאמות.

מלכיר: אם את רוצה עוד לראות אותו, תני לו ללכת.
 אפרים: **(הודף את מישה)** זוז הצידה.
 אדלה: לא. אני לא רוצה יותר לראות אותו. **(לאפרים)** לך! והלוואי שלא תצא חי מהשער הזה. **(למלכיר)** אתה תקבור את העצמות שלי רחוק-רחוק ממנו.

אפרים ממחר לעבר השער, אך מבחין לתדהמתו ברגינה ובאלכסנדר הנכנסים דרך השער. היא מבוהלת ומבולבלת. הוא אווז את מזוודתו בידו.

רגינה: **(בשטף נואש)** תיארתי לעצמי שאתה כאן. נשארתי שם לבדי, ופתאום נעשה כל כך חם. הסתיו בארץ הזאת הרבה יותר קשה מן הקיץ. בוא נכנס הביתה, ונשתה משהו קר.

אפרים: זה כבר לא הבית שלך.
 רגינה: תכף תראה את הכסא שלי ליד השולחן, והמיטה שלי ליד הקיר.
 אפרים: אני לא רוצה לראות אותם. קשרתם אותי כמו כלב למלונה. אם תעקרו את הלב שלי, תיראו עליו את הסימנים של השרשרת.

רגינה: אתה יכול ללכת. **(אך מחזיקה בו)** אני אשב לי בבית ואחכה. יש לי המון סבלנות. עד שכל הכוכבים בשמים יכבו.

אפרים: **(מנסה להתנתק)** זה גם לא הבית שלי, רגינה. זה אף פעם לא היה. לא הייתי צריך לבוא הנה. החיים כאן היו רק תעתוע.

פניה: **(נוטלת את הקלשון)** והחיים שלנו? גם הם היו רק תעתוע? אתה הבאת אותנו הנה. אתה לא תעזוב אותנו עכשיו, כאילו היינו עדר של שכן רחוק.

מישה עוצר בעדה. אלכסנדר איננו יכול למשול ברוחו והוא נוטל מידה את הקלשון ומניף אותו לעבר אפרים.

אלכסנדר: מה עוד אתה רוצה מאיתנו? לא רדית בנו מספיק? לא נאנקנו מספיק מתחת למגפיים שלך? אתה לא יכול לדהור בעולם על הגוויות שלנו.

רגינה: **(מנסה לעצור בעדו)** אלכסנדר.
 אלכסנדר: תראו אותו. כמה הוא גדול. כמה חזק. הוא יכול להרים שק חיטה ביד אחת. מאז שפקחתי את העיניים שלי הוא תמיד היה זקוף, הראש שלו בין הצמרות, והרגלים שלו רומסות אותו.

אפרים: **(פונה אל השער)** אתם לא תהיו רחיים על הצוואר שלי.
 מישה: אני מציע לך להיזהר ממני, אדוני. אתה יודע שאני יכול להרוג סוס בנשיכה. עוד פסיעה ואני מסרס אותך כמו עגל.

הוא הודף אותו לעבר המחסן. אפרים נופל, אך קם שוב. עכשיו נוטלת רגינה את הקלשון ונועצת אותו בגופו של אפרים.

אפרים: (נופל) את הורגת אותי!

בינתיים יוצאים הפועלים אל החצר ועוקבים אחרי המתרחש. גם רוזה ומינה חוזרות אל השער. רגינה מבחינה בהם.

רגינה: הוא יירקב כאן מתחת לאדמה הזאת, ואנחנו נרקב כאן מעליה.

סוף